

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA

DOVILĖ SLABYTĖ

ĮMONĖS UAB „XXX“ APYVARTINIO KAPITALO
ANALIZĖ IR VALDYMAS
Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
doc. dr. G. Černius

VILNIUS, 2011

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA

ĮMONĖS UAB „XXX“ APYVARTINIO KAPITALO
ANALIZĖ IR VALDYMAS

Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621N30005

Vadovas

doc. dr. G. Černius

2011 11 09

Recenzentas

doc. dr. D. Daujotaitė

2011 11 09

Atliko

FVmis0-02 gr. stud.

D. Slabytė

2011 11 09

VILNIUS, 2011

TURINYS

ĮVADAS	4
I. APYVARTINIO KAPITALO TEORINĖ ANALIZĖ	6
1.1 Apyvartinio kapitalo koncepcija.....	6
1.2 Apyvartinio kapitalo struktūra ir valdymas.....	10
1.3 Įmonės veiklai turintys įtakos veiksniai.....	15
II. TYRIMO METODOLOGIJA	22
III. ĮMONĖS UAB „XXX“ APYVARTINIO KAPITALO ANALIZĖ.....	32
3.1 Įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo pokyčių analizė	33
3.2 Apyvartumo rodiklių analizė įmonėje UAB „XXX“	35
3.3 Apyvartinio kapitalo poreikio analizė įmonėje UAB „XXX“	45
3.4 Įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo valdymo pasiūlymai	49
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	52
LITERATŪRA.....	55
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	59
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	60
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	61
PRIEDAI.....	62

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Šiuolaikinės ekonomikos sąlygomis konkurencija tarp esančių įmonių nuolat didėja. Norint įmonei išlikti konkurencingai jai tenka ne tik pasiūlyti vis naują ir inovatyvų produktą ar paslaugą, bet kartu sugebėti tinkamai valdyti esančią situaciją įmonės viduje. Greita reakcija esančioje situacijoje, tai tik vienas sėkmės būdas būti nenugalimai. Kitas kelias gerai pažinti ir išmanyti įmonės vidinės veiklos finansines metodikas, kurių taikymas gali labai paveikti įmonės veiklos rezultatus, padėti nustatyti rizikingiausias veiklos sritis, spręsti esamas ir būsimas problemas, atskleisti nepanaudotus rezervus.

Būtent apyvartinis kapitalas yra vienas iš nedaugelio rodiklių, pakankamai objektyviai apibūdinančių įmonės finansinę būklę ir turintis didelę įtaką kitiems finansiniams rodikliams. Todėl įmonių vadovams nebeužtenka turėti tik bendrą finansinę informaciją apie įmonę, būtina sukurti vientisą veiklos analizės, vertinimo ir prognozės sistemą.

Įmonės efektyviai valdydamos apyvartinį kapitalą didina savo įmonės pajamingumą ir pelningumą bei mažina su įmonės veikla susijusias rizikas. Sumos, investuojamos į atskiras apyvartinių lėšų pozicijas, gali kasdien keistis ir turi būti kruopščiai kontroliuojamos tam, kad užtikrintų produktyviausią įmonės trumpalaikių išteklių naudojimą. Jei įmonė turi perteklinių lėšų, jos, be abejonės, turėtų būti investuojamos. Jei įmonėje yra apyvartinių lėšų trūkumas, taip pat būtina priimti savalaikius sprendimus situacijos sprendimui.

Tyrimo problema. Netinkamas apyvartinio kapitalo valdymas turi neigiamą įtaką įmonės veiklos tęstinumui.

Tyrimo objektas. Įmonės UAB „XXX“ grynasis apyvartinis kapitalas.

Tyrimo tikslas. Atskleisti įmonės UAB „XXX“ grynojo apyvartinio kapitalo valdymo vyraujančias problemas.

Tyrimo uždaviniai.

- 1) išnagrinėti apyvartinio kapitalo teorinius aspektus;
- 2) išnagrinėti įmonės apyvartinio kapitalo sudedamųjų dalių struktūrą ir jų sąryšį;
- 3) išsiaiškinti priežastis lemiančias apyvartinio kapitalo dydį;
- 4) atskleisti išorinių ir vidinių veiksnių įtaką apyvartiniam kapitalui;
- 5) įvertinti esamą įmonės būklę ir pasiūlyti optimalų grynojo apyvartinio kapitalo paskirstymo ir naudojimo planą.

Tyrimo metodai.

- 1) mokslinės literatūros analizė;
- 2) finansinių ataskaitų analizė;
- 3) statistinių duomenų analizė;

Hipotezė. Nelikvidaus trumpalaikio turto turėjimas mažina apyvartinio kapitalo poreikį.

Darbo struktūra. Darbas susideda iš trijų pagrindinių dalių. Pirmoje darbo dalyje „Apyvartinio kapitalo teorinė analizė“ pateikiamas skirtingų autorių interpretuojamas apyvartinio kapitalo suvokimas, apibrėžiama darbe naudojamo apyvartinio kapitalo samprata, įvardinama apyvartinio kapitalo struktūra ir bendrai apibūdinami apyvartiniui kapitalui turintys įtakos išoriniai ir vidiniai aplinkos veiksniai. Antroje darbo dalyje „Tyrimo metodologija“ pateikiami apyvartinį kapitalą analizuojantys finansiniai rodikliai. Įvardinamos įmonės atsargų, pirkėjų įsiskolinimų, grynujų pinigų bei turimų įmonės įsipareigojimų tarpusavio sąveika. Trečioje darbo dalyje „Įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo analizė“, atliekama įmonės apyvartinio kapitalo analizė pagal pasirinktus finansinius rodiklius. Aprašomas apyvartinio kapitalo pokytis, atliekama apyvartinio kapitalo poreikio analizė ir pateikiami apyvartinio kapitalo valdymo pasiūlymai. Remiantis atlikta įmonės veiklos analize priimama arba atmetama išsikelta hipotezė. Darbo dalyje „Išvados ir pasiūlymai“ pabaigoje pateikiami teorinės ir analitinės dalies svarbiausi pastebėjimai, išvados bei pasiūlymai įmonei. Pateikiama darbo metu naudota literatūra.

1. APYVARTINIO KAPITALO TEORINĖ ANALIZĖ

Šiame skyriuje yra apibrėžiama kaip tiksliausiai turi būti suvokiamas apyvartinis kapitalas ir pateikiamos skirtingų autorių nuomonės apie įmonių apyvartinio kapitalo suvokimą. Analizuojama kokią įtaką turi įmonei apyvartinio kapitalo struktūra ir jos kitimas bei aptariamos apyvartinio kapitalo pagrindinės dalys. Taip pat apžvelgiami kokie išoriniai ir vidiniai veiksniai turi įtakos įmonės valdymui.

1.1. Įmonės apyvartinio kapitalo koncepcija

Apyvartinis kapitalas dažnai siejamas su įmonės veikla. Kaip teigia B. Martinkus, V. J. Žilinskas (2008), apyvartinis kapitalas – tai įmonės trumpalaikės apyvartinės lėšos, kurios gana greitai pakeičiamos ūkinės veiklos procese. Jos apima žaliavas, medžiagas, nebaigtą gamybą ir gatavų prekių atsargas, skolas ir grynuosius pinigus, trumpalaikius įsipareigojimus. Tuo tarpu gamybos procesas negali vykti be apyvartinio kapitalo, o norint pagaminti kokios nors paskirties produkciją ar suteikti paslaugų, reikia turėti tam skirtingus darbo objektus: medžiagas, žaliavas, kurą ir kt. Todėl apyvartinis gamybinis kapitalas – tai gamybinio kapitalo dalis, kuri visiškai suvartojama viename gamybos cikle, pakeičia savo natūralią formą ir perkelia visą savo vertę į gatavą produktą.

Pagal K. Padachi et al (2008), apyvartinis kapitalas yra komplikuočių sąlygų, siekiant sėkmingai parduoti produktą ar paslaugą, pasekmė. Jei per dieną būtų įmanoma nupirkti ir iki dienos pabaigos parduoti prekę bei už tai gauti pinigų, dienos pabaigoje liktų tik pelnas pinigine forma, kuri būtų galima toliau investuoti ar išmokėti savininkui. Tačiau šiuolaikinio verslo sąlygomis taip dirbti gali tik labai smulkūs prekeiviai ar sandorių tarpininkai. Kaip mano G. Michalski (2008), idealiu apyvartinio kapitalo valdymo atveju įmonė turėtų veikti su nuliniu apyvartiniu kapitalu, tačiau, kad tai atsitiktų, prekės turėtų būti perkamos tik esant konkrečiam užskaitymui ir apmokėjimas už prekes gaunamas tuo pačiu momentu, kai daromos išlaidos. Tačiau verslo kasdienybė yra ta, kad apyvartinio kapitalo pinigų srautai nesutampa, atsargų įsigyjama anksčiau, prekių apmokėjimai atidedami, lėšos užšaldomos gamybos procese. Dėl to įmonių balanse susidaro trumpalaikis turtas, susidedantis iš pirkėjų gautinų sumų, atsargų ir pinigų likučių. Kaip pastebi V. Aleknevičienė (2009), įmonė investuoja pinigus į ilgalaikį ir trumpalaikį turtą, o jam finansuoti reikalingi tam tikri finansavimo šaltiniai. Vienas esminių ilgalaikio turto skiriamųjų bruožų yra tai, kad jis nėra paverčiamas į pinigus per vieną veiklos ciklą. Tuo tarpu trumpalaikį turtą planuojant ir kontroliuojant turi būti siekiama dviejų neatsiejamų tikslų:

- minimizuoti laiką tarp pradinių investicijų į žaliavas, medžiagas, nebaigtą gamybą, pagamintą produkciją ir pirkėjų skolas už parduotą produkciją ar suteiktas paslaugas;
- finansuoti trumpalaikį turtą kuo efektyviau tam, kad padidėtų visų investicijų pelningumas.

Pagal K. Berman (2007), grynasis apyvartinis kapitalas yra siejamas su trumpalaikio turto finansavimu ir jo finansavimo šaltiniais. Visgi finansavimo šaltiniai gali būti ilgalaikiai ir trumpalaikiai, o skirtumas tarp trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų yra grynasis apyvartinis kapitalas. Grynasis apyvartinis kapitalas parodo, kokia trumpalaikio turto suma finansuojama ilgalaikiais finansavimo šaltiniais ir yra vienas iš įmonės mokumą įtakančių rodiklių. Kaip pastebi Scri Group (2010), įmonės pelningumas yra labai svarbus ūkio subjekto veiklos rodiklis. Bet kiekvienai įmonei ne mažiau svarbu siekti finansinio stabilumo, kuris suprantamas kaip sugebėjimas gražinti skolas, mokėtinas per vienerius metus ir po vienerių metų.

Mokumas, kaip pastebi G. Pilgrim (2010), ir yra gebėjimas laiku įvykdyti visus finansinius įsipareigojimus. Mokumą reikia priskirti prie svarbiausių ūkio subjekto tikslų, nes nemoki įmonė negali palaikyti normalių santykių su kitais rinkos dalyviais, praranda kreditorių, klientų pasitikėjimą, jai išskyla bankroto grėsmė. Pritardama Scri Group pastebėjimams Aleknevičienė (2009) papildo, kad apyvartinio kapitalo valdymas neatsiejamas nuo rizikos ir pelningumo. Laikant pernelyg didelį kiekį pinigų, sumažėja investicijų pelningumas, tačiau išsaugomas absoliutus mokumas. Pernelyg daug investavus į atsargas, sumažėja atsargų išsekimo išlaidos, padidėja įmonės prestižas, laiku pateikiant prekes ir paslaugas pirkėjams, tačiau iš kitos pusės, sumažėja investicijų pelningumas dėl išaugusių atsargų laikymo išlaidų.

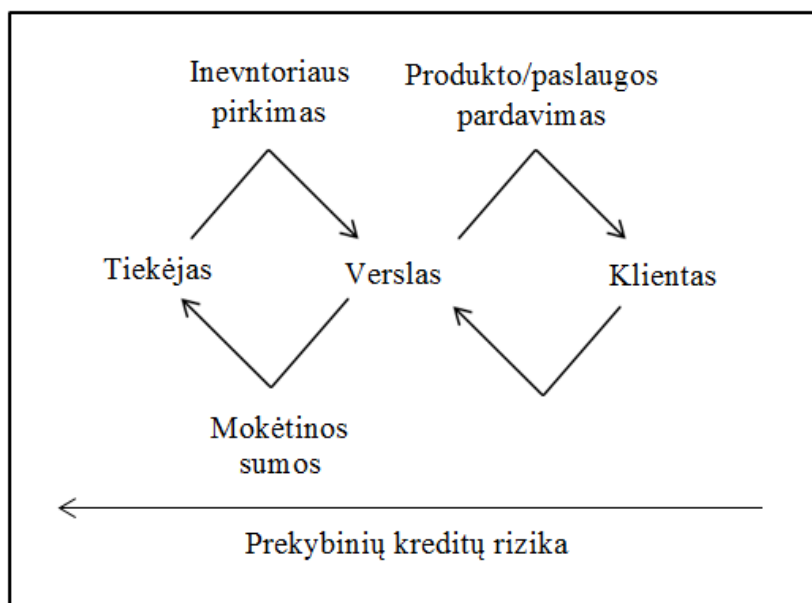
Pagal K. Berman et al (2007), apyvartinis kapitalas apibrėžiamas kaip išteklių kategorija, kuri apima pinigus, atsargas ir gautinas sumas, atėmus įmonės trumpalaikes skolas. Tai apskaičiuojama iš įmonės balanso duomenų pagal formulę, žiūrėti į (1) formulę:

$$\text{Apyvartinis kapitalas} = \text{Trumpalaikis turtas} - \text{trumpalaikiai įsipareigojimai} \quad (1)$$

Kaip pastebi W. H. McAfee (2009), kad būtent toks įmonės apyvartinio kapitalo apibrėžimas yra kiek paviršutiniškas. Vadovaujantis tuo apibrėžimu - turint kuo daugiau trumpalaikio turto, tuo daugiau galime turėti trumpalaikių įsipareigojimų. Tačiau giliau panagrinėjus įmonės apyvartinį kapitalą, svarbiausias įrankis yra grynai pinigai. Kitu atveju didinant trumpalaikį turtą ir trumpalaikius įsipareigojimus galima įmonei atnešti daugiau žalos nei naudos.

Kaip pastebėjo G. Pilgrim (2010), dažnai įmonės vadovams išskyla klausimas, ar turėti daugiau apyvartinio kapitalo įmonėje yra gerai ar ne. Atsakymas į klausimą nėra toks akivaizdus, kaip gali atrodyti iš anksto. Atsakymas taip pat nėra vienareikšmiškas, ypatingai neranda atsakymo įmonės akcininkai, kurių kapitalas ir turtas susijęs su privačia įmone. Skirtingai nuo akcinių bendrovių, kurioms yra suteikta galimybė pakelti arba sumažinti įmonės turimą akcinį kapitalą vertybinių popierių rinkoje, uždaryjū akcinių bendrovių akcininkai yra priklausomi nuo vidaus finansavimo sistemos įmonės tikslams pasiekti. Todėl norint suteikti atsakymą į daugumos įmonių vadovus kamuojantį

klausimą dėl apyvartinio kapitalo kiekio įmonėje buvo analizuojamas įmonės vadovų apyvartinio kapitalo suvokimas. Kaip savo straipsnyje rašo W. H. McAfee (2009), Amerikoje, pietų Karolinoje, WHM finansų konsultacinės įmonės prezidentas padarė skirtingų įmonės vadovų apklausą, kurioje buvo analizuojamas įmonės grynojo apyvartinio kapitalo suvokimas remiantis 1 pav. schema. Respondentų buvo klausiama, kuri sekcija iš galimų, inventoriaus pirkimas ir produkto/paslaugos pardavimas, yra grynujų pinigų eikvojimas, kuri grynų pinigų šaltinis.

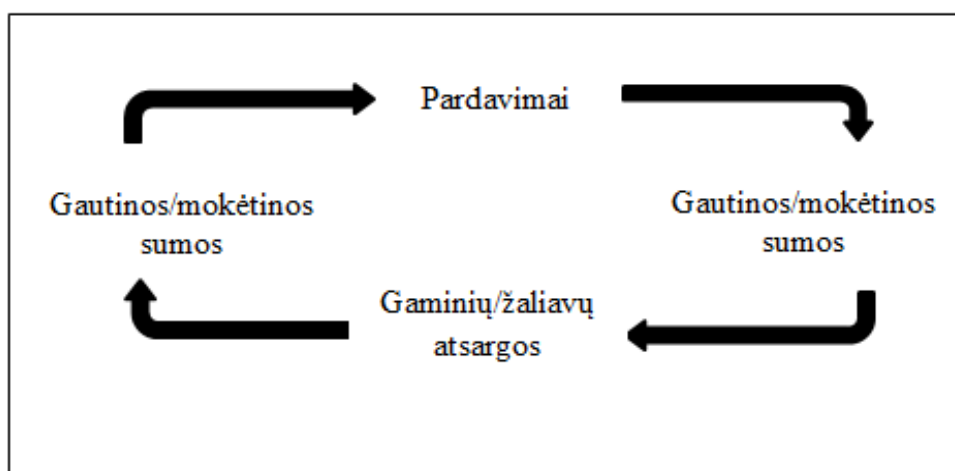
1 pav. Grynujų pinigų cirkuliacija įmonės viduje

Šaltinis: McAfee, 2009, p. 24

Dauguma apklaustųjų pasakė teisingai, inventoriaus pirkimas turi būti priskiriamas grynujų pinigų eikvojimui, produkto/paslaugos pardavimas priskiriamas grynujų pinigų šaltiniui. Visgi po apklausos išankstinė apklaustųjų nuomonė apie apyvartinio kapitalo kiekį įmonėje kardinaliai pasikeitė. Didžioji dalis respondentų prieš apklausą manė, kad turėti daugiau turto nei įsipareigojimų yra gerai. Kai buvo pateiktas platesnis apyvartinio kapitalo suvokimas ir nuosekliai išnagrinėtos apyvartinio kapitalo dalys ir jo poveikis pinigų srautams, buvo padaryta išvada, kad didesnis apyvartinis kapitalas iš tikrųjų gali sukelti daugiau žalos nei naudos įmonėje.

Pagal W. H. McAfee (2009), tik likvidus trumpalaikis turtas atneša realią naudą suteikdamas perspektyvą grynujų pinigų srauto didėjimui. Tuo tarpu trumpalaikiai įsipareigojimai mažina grynujų pinigų kiekį. Trumpalaikiai įsipareigojimai leidžia įmonės pirkėjui naudotis įmonės apyvartiniu kapitalu. Kuo ilgiau pirkėjas neatsiskaito už suteiktas paslaugas ar gautas prekes, tuo brangiau tai kainuoja tas paslaugas ar prekes suteikusiai įmonei. Kaip teigia K. Padachi at al (2008), inventorių yra dar vienas trumpalaikis turtas priklausantis apyvartiniam kapitalui, kuris mažiau likvidus ir sumažina grynujų pinigų apyvartą, todėl, kad grynujų pinigų apyvarta yra susieta su inventoriaus įsigijimu iki

tol, kol inventorius yra parduodamas. Esantis inventorius įmonėje neatneša realios naudos, jis tik dar labiau sumažina grynujų pinigų kiekį įmonėje. Pagal Scri Group (2010), trumpalaikis turtas gretinamas su turimais trumpalaikiais įmonės įsipareigojimais vertinant trumpalaikį įmonės mokumą. Įmonė, norėdama būti moki, privalo nuolatos turėti pakankamą pinigų kiekį, arba pinigus būti investavusi į likvidų trumpalaikį turtą. Trumpalaikis mokumas ir trumpalaikio turto likvidumas glaudžiai tarpusavyje susijusios sąvokos. Likvidumu vadinama trumpalaikio turto pavertimo pinigais galimybė, o trumpalaikis mokumas yra įmonės gebėjimas laiku padengti einamuosius piniginius įsipareigojimus tiekėjams, darbuotojams, valstybei ir kitiems kreditoriams. Moki įmonė turi turėti pakankamai likvidaus trumpalaikio turto, kad galėtų padengti trumpalaikius įsipareigojimus.

2 pav. Įmonės apyvartinis kapitalas ir gamybos ciklas

Šaltinis: Berman et al., 2007, p. 35

Kaip pastebi K. Berman et al (2007), kuo įmonė yra didesnė ir greičiau auga, tuo daugiau reikia grynojo apyvartinio kapitalo. Tačiau svarbiausia – veiksmingai naudoti grynąjį apyvartinį kapitalą. Trys apyvartinio kapitalo elementai, kuriems vadovai neišmanantys finansų gali daryti realų poveikį: skatinti pardavimus – mažinti turimą trumpalaikį turtą, gebėti išsireikalauti gautinas ir laiku sumokėti mokėtinas sumas, pigiai nusipirkti žaliavas ir taupiai paskirstyti atsargas (2 pav.).

Pagal V. Bagdžiūniene (2008), įmonės apyvartinis kapitalas gali turėti pinigų, daiktų ir nematerialiojo turto pavidalą. Pagrindinis įmonės kapitalas - tai turimas įmonės ilgalaikis turtas, kuris savo vertę perkelia į įmonės veiklos produktą dalimis. Bendrasis apyvartinis kapitalas, tai trumpalaikis turtas, išreikštas vertine išraiška – pinigais. Visgi įmonei reikalingo apyvartinio kapitalo dydis priklauso nuo:

- Apimties. Kuo didesnė pardavimo pajamų suma, tuo reikia daugiau atsargų normaliai veiklai.
- Veiklos pobūdžio. Paslaugų įmonės sunaudoja paprastai mažiau atsargų, o prekybos, gamybos įmonės žymiai daugiau.

- Atsargų pirkimo bei prekių pardavimo sąlygų. Tiekėjai gali parduoti atsargas su atidėtoju mokėjimu ar reikalauti avanso. Kuo didesni mokėjimų atidėjimo terminai, tuo mažiau reikia apyvartinio kapitalo.
- Nuvertėjimo rizikos. Kuo daugiau atsargos nuvertėja dėl galimo realaus vertės sumažėjimo, kuo labiau esant infliacijai nuvertėja pinigai, tuo bus didesnis apyvartinio kapitalo poreikis.
- Sezoniškumo.

Pagal G. Michalski (2008), dabartinė aplinka sukuria tokias situacijas, kai įmonės pervertina savo galimybes parduoti pasigamintą produkciją ar suteikti norimą kiekį paslaugų, tokiu atveju grynujų pinigų srautai yra prarandami įsigyjant perteklinę produkciją, o iš jos pagamintos prekės nėra nuperkamos. Jos pardavinėjamos su nuolaida ir tuo pačiu ieškoma papildomų pinigų srautų padengti susidariusias veiklos sąnaudas. Todėl W. H. McAfee (2009), pateikia įmonės pakoreguotą apyvartinio kapitalo formulę, žiūrėti į (2) formulę:

(2)

Gautinos sumos + turimas inventorius – mokėtinos sumos = Pakoreguotas apyvartinis kapitalas

Pakoreguotą apyvartinį kapitalą yra galima pastebėti nuo vieno periodo iki kito siekiant nustatyti tendencijas ir atlikti apskaitos valdymo lyginamąją analizę. Per metus augant pardavimams, galima tikėtis, kad augs proporcingai ir apyvartinis kapitalas, nes didesnis grynujų pinigų kiekis būtų įtraukiamas į įmonės grynujų pinigų apyvartą. Kuo mažesnis apyvartinis kapitalas tuo mažesnis pinigų priaugis yra pasiekiamas akcininkams dividendų forma.

Apibendrinant galime pastebėti, kad bendrasis apyvartinio kapitalo suvokimas siejamas su turimu įmonės trumpalaikiu turtu ir esamais trumpalaikiais įsipareigojimais. Tačiau žvelgiant giliau, apyvartinio kapitalo netikslus suvokimas gali atnešti sumaištis įmonės valdymui. Norint tikslingai ir profesionaliai valdyti apyvartinį kapitalą, turime pastebėti, kad kiekvienos įmonės veiklos specifika yra subjektyvi, todėl tik giliau išanalizavę ir suvokę esmę galime siekti užsibrėžtų įmonės tikslų ir tiksliau apibrėžti sąvokas bei pritaikyti bendras siūlomas tendencijas.

1.2. Apyvartinio kapitalo struktūra ir valdymas

Norint analizuoti grynojo apyvartinio kapitalo struktūrą turime iš esmės giliau suvokti bendrą įmonės finansų sistemą, tam kad būtų lengviau suvokiama grynojo apyvartinio kapitalo svarba ir jos vieta įmonės finansinėje struktūroje. Kaip pastebi J. Chiou ir L. Cheng (2008), tik teisingai suvokiant įmonės finansų sudėtį galima tikslingai valdyti ir apyvartinį kapitalą, todėl pagal J. Chiou ir L. Cheng (2008), iš esmės įmonės finansai gali būti suskirstyti į tris sritis: kapitalo biudžetą, kapitalo struktūrą ir įmonės apyvartinį kapitalą. Ilgalaikio ir nuolatinio trumpalaikio turto valdymas ir jo didinimas

priklauso nuo kapitalo biudžeto ir kapitalo struktūros. Tuo tarpu grynasis apyvartinis kapitalas yra glaudžiai susijęs su finansine aplinka turinčia įtakos įmonės funkcijoms atlikti. Kaip tvirtina K. Padachi et al (2008), įmonės sėkmė ir jos išskirtinumas priklauso nuo gebėjimo valdyti įmonės finansus. Konkurencinga aplinka priverčia įmones koreguoti finansų politiką ir strategiją įmonėje, kad įmonė išliktų ir sėkmingai augtų. Pagal S. Bertel et al (2008), bendrai vertinant, grynasis apyvartinis kapitalas susideda iš dalies ilgalaikių ir trumpalaikių lėšų. Ilgalaikės lėšos – skolų, kurios sudaro mažąją dalį apyvartinio kapitalo ir turi būti finansuojamas iš ilgalaikių finansavimo šaltinių. Kita dalis yra grynasis apyvartinis kapitalas išreikštas trumpalaikio turto santykiu su trumpalaikiais įsipareigojimais. Kaip pastebi D. H. Matthew (2010), trumpalaikiai šaltiniai parodo grynojo apyvartinio kapitalo sudėtį, jis susidaro iš prekybinių kreditų, trumpalaikių paskolų, mokamų mokesčių ir kitų trumpalaikių įsipareigojimų, kurie tuo metu reikalingi įmonės veiklos tęstinumui užtikrinti.

Kaip pastebi V. Bagdžiūnienė (2008), kalbant apie įmonės apyvartinį kapitalą svarbu įvardinti bendrąją įmonės finansų sąvoką. Įmonės finansai apibrėžiami kaip įmonei priklausančių lėšų visuma, jų gavimo ir panaudojimo sistema. Įmonės, norėdamos tinkamai valdyti finansus, turi juos planuoti, kontroliuoti planų vykdymą, analizuoti finansų būklę ir jos susidarymo priežastis. Todėl yra keliami keli įmonių finansų valdymo tikslai:

- pelningumas – sėkmingos įmonės veiklos kriterijus, rodantis, kad jos veiklos kaštai mažesni už pajamas.
- stabilumas – įmonės sugebėjimas išlaikyti tokią finansų struktūrą, kad ji nebūtų reikšmingai priklausoma nuo išorinių finansavimo šaltinių ir neatsirastų reali bankroto galimybė.
- likvidumas – mokumas – gebėjimas įvykdyti įsipareigojimus.
- efektyvumas – racionalus turto panaudojimas, turintis įtakos veiklos pelningumui, stabilumui, likvidumui ir plėtrai.
- plėtra – įmonė didėja ir turi tolesnes plėtros perspektyvas.

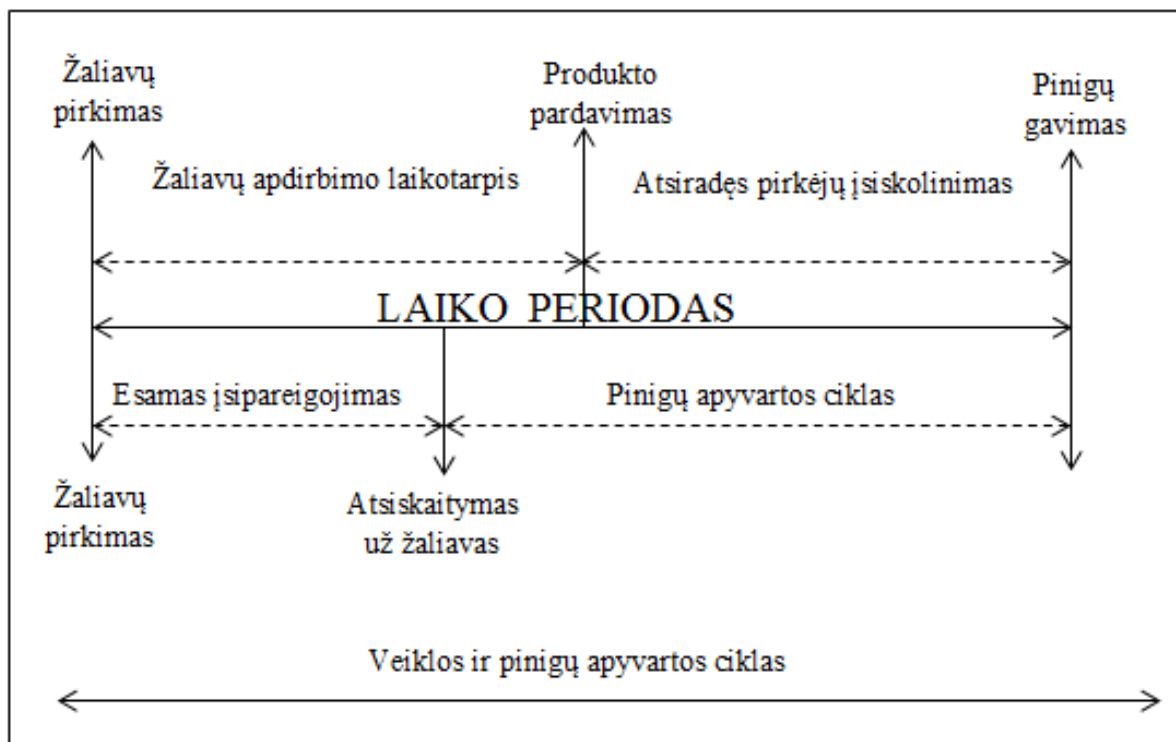
Pasak autorės, nėra finansų valdymo taisyklių, kurios tiktų visoms įmonėms. Kas vienoms įmonėms neša sėkmę, kitoms gali būti bankroto priežastis. Optimalus finansų valdymas yra labai svarbus, dažnai netgi gyvybiškai reikšmingas verslui. Dėl tos priežasties finansų planavimo ir analizės uždavinius galima sugrupuoti:

1. Investavimo, kurie duoda informaciją, kokį turtą įmonė turi turėti.
2. Finansavimo, kurie rodo, kokių būdu turi būti finansuojama veikla (Bagdžiūnienė 2008).

Kaip galima pastebėti įmonės finansų valdymas yra glaudžiai siejamas su įmonės esamo turto, įsipareigojimų, atsargų, pinigų ekvivalentų ir kitu įmonės kapitalo turėjimu. Tuo tarpu grynojo apyvartinio kapitalo struktūros analizė leidžia geriau įvertinti įmonės finansinę būklę ir jos perspektyvas ateityje. Pasak D. M. Mathuva (2010), grynojo apyvartinio kapitalo valdymas yra labai jautri vieta įmonės finansuose. Labai svarbus trumpalaikio turto kiekis ir sudėtis viso įmonės turimo

turto atžvilgiu. Trumpalaikio įmonės turto norima grąža per trumpalaikį periodą priklauso nuo viso įmonės turimo turto. Taip pat D. M. Mathuva (2010) pažymi, kad grynojo apyvartinio kapitalo valdymas yra svarbus dėl įmonės pelningumo ir rizikos, kurios dėka yra įvardinama įmonės vertė.

Anot A. Dorsman (2008), efektyvus grynojo apyvartinio kapitalo valdymas priklauso nuo planavimo ir kontroliavimo trumpalaikį turtą ir trumpalaikius įsipareigojimus, parduodant esantį trumpalaikį turtą įmonėje ar kitaip jį įkeičiant. Viena priežastis, kodėl trumpalaikis turtas yra trumpo gyvavimo investicija, nes jis yra greitai iškeičiamas į kitas turto rūšis. Pagal E. Hohmanną ir H. Kotzabą (2010), dėl trumpalaikių įsipareigojimų įmonė yra įpareigota sutartu laiku trumpalaikius įsipareigojimus dengti. Visą grynojo apyvartinio kapitalo judėjimą galime pastebėti Mathuvos pateiktoje schemoje (3 pav.).

3 pav. Veiklos ir pinigų apyvartos ciklas

Šaltinis: Mathuva, 2010, p. 2

Atsiradęs pirkėjų įsiskolinimas parodo laiko periodą, per kurį yra renkami pinigai iš klientų. Žaliavų apdirbimo laikotarpis apibrėžia laiko momentą, kurio metu turimas turtas yra pagaminamas ir išlaikomas iki pardavimo. Esamas įsipareigojimas išreiškia laiko periodą, kurio metus yra mokama įmonės tiekėjams. Pinigų apyvartos ciklas parodo pinigų surinkimo – gavimo periodą.

Kaip pastebi D. M. Mathuva (2010), įmonės grynojo apyvartinio kapitalo valdymas daro didelį poveikį įmonės mokumui ir pelningumui. Nusprendus drastiškai maksimizuoti įmonės pelną yra minimizuojamas įmonės mokumas. Sutelkiant dėmesį į įmonės mokumą yra mažinamas įmonės

pelningumas. Todėl įmonė gali daug parduoti su vyraujančia įmonėje agresyviaja kreditavimo politika didėjant įsipareigojimams, kurie išplečia pinigų apyvartos ratą. Toks laiko matu ilgiau trunkantis pinigų pasikeitimo ratas iššaukia didesnę įmonės pelningumą. Norint pasiekti balansą tarp įmonės mokumo ir pelningumo pinigų apyvartos ratas turi remtis standartiniais terminais, nenukrypstant nuo nustatyto vidurkio.

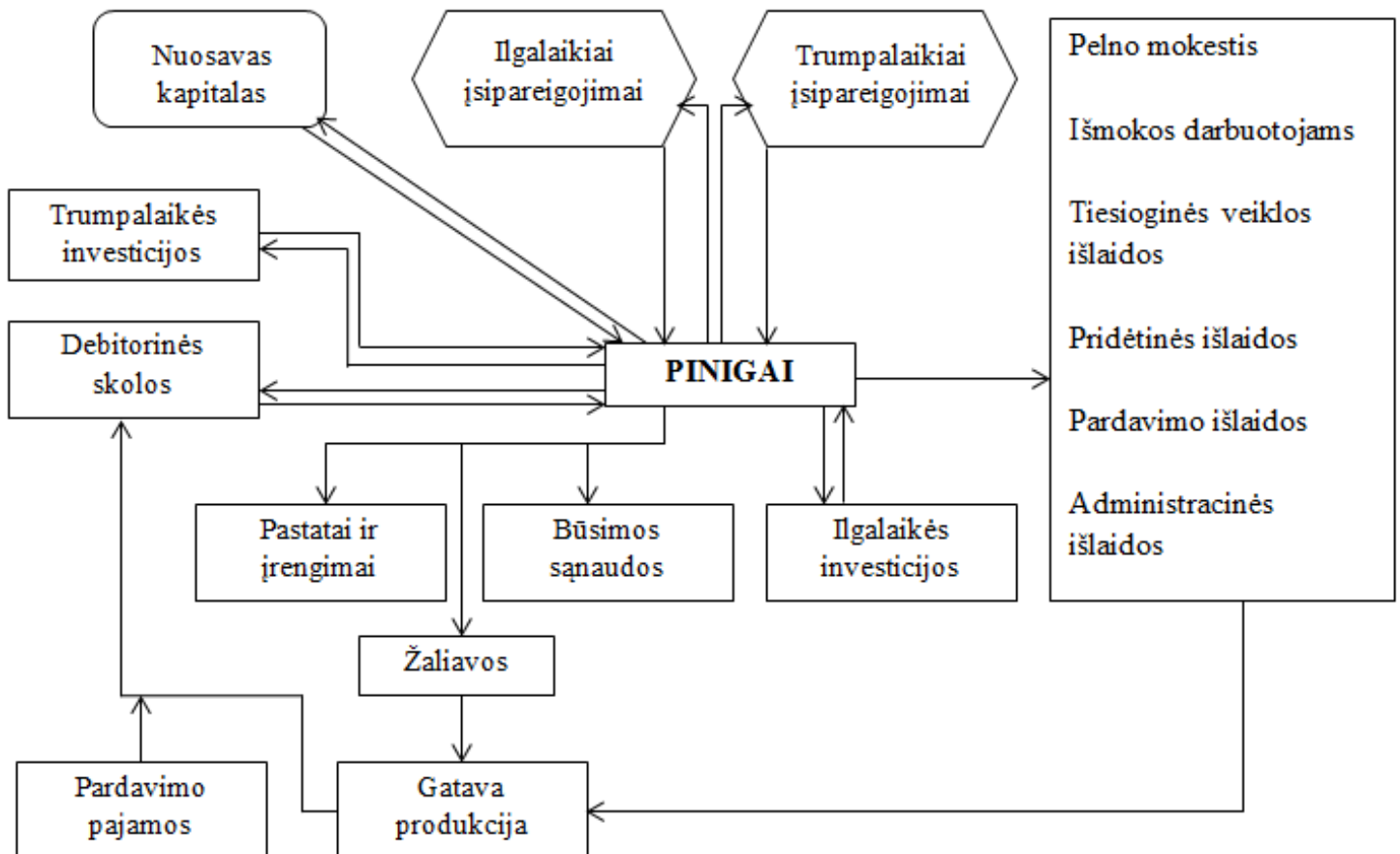
Kaip pastebi W. Maszek ir M. Polewski (2006), nors veiklos požiūriu apyvartinių lėšų buvimas įmonėje priklauso nuo veiklos srities, didžiausią įtaką įmonės valdymui turi apyvartinio kapitalo struktūra ir gebėjimas ją valdyti. Apyvartinio kapitalo valdymo požiūriu galima išskirti tris pagrindinius būdus identifikuojančius apyvartinių lėšų valdymą įmonės viduje:

- Gautinų sumų paskirstymas.
- Atsargų laikymo politika.
- Trumpalaikių įsipareigojimų valdymas.

Anot A. Dorsman (2008), visa apimanti grynųjų pinigų kontrolė įmonėje yra pati svarbiausia. Tai taip pat aktualiausia problema versle dėl grynųjų pinigų trūkumo. Taip yra dėl to, kad gryniesiems pinigams įmonėse valdomis netiksliai ir paskirstomis neproduktyviai. Nors grynųjų pinigų apyvartai ir kontrolei skiriama ypatingai daug dėmesio, didelės investicijos reikalauja kasdienio stebėjimo ir kontrolės. Kaip pastebi V. Aleknevičienė (2009), geriausiai vykdoma apyvartinio kapitalo kontrolė sekant pinigų apyvartos ciklą. Pinigų apyvartos ciklas, tai intervalas nuo žaliavų ir medžiagų pirkimo iki pirkėjų skolų už parduotą produkciją ir suteiktas paslaugas apmokėjimo, atsižvelgiant į tiekėjų suteiktą kredito terminą. Jis išmatuoja laiką, kuriam įmonėje yra suformuotas apyvartinis kapitalas. Faktinio laiko ir kiekvieno apyvartinio kapitalo komponento apyvartumo palyginimas su užsibrėžtais tikslais parodo, kokių veiksmų reikia imtis padėčiai pagerinti. Ilgesnis nei planuotas pinigų apyvartos ciklas turi neigiamą poveikį įmonės veiklos pelningumui, kadangi rezultatas pasiekiamas su didesne nei planuota trumpalaikių investicijų suma. Pagal P. Russellą (2009), siekiant sutrumpinti pinigų apyvartos ciklą, galime sumažinti investicijas į trumpalaikį turtą ir padidinti finansavimą skolomis tiekėjams. Tačiau reikia nepamiršti, kad tokie sprendimai gali turėti ir negatyvų poveikį: sumažėti pardavimai, padidėti atsargų valdymo išlaidos, pabrangti tiekėjų kreditas. Kaip pastebi V. Bagdžiūnienė (2008), pinigai juda visose veiklos stadijose ir vietose. Tai geriausiai atvaizduoja žemiau esanti schema (4 pav.).

Visgi pinigų valdymo pagrindinis tikslas įmonės viduje yra minimizuoti jų sumą, kuri yra neinvestuota, tačiau išlaikant pakankamą trumpalaikio turto likvidumą. Kaip pastebi V. Aleknevičienė (2009), yra trys pagrindiniai motyvai, nulemiantys pinigų likutį įmonėje:

- sandorių poreikis,
- atsargumo poreikis,
- spekuliacinis poreikis.

4 pav. Pinigų srautų judėjimas

Šaltinis: Bagdžiūnienė, 2008, p.62

Pagal V. Aleknevičienę (2009), sandorių poreikis suvokiamas, kaip pinigų poreikis, būtinas apmokėti tiekėjų sąskaitas, darbo užmokestį, mokesčius ir kitus elementus. Sandorių poreikis egzistuoja tam, kad egzistuoja disbalansas tarp pinigų įplaukų ir išmokų. Sandorių poreikis priklauso nuo pramonės šakos ir įmonės dydžio, kuo didesnė įmonė tuo daugiau sandorių ji atlieka. Tačiau praktikoje beveik neįmanoma tiksliai prognozuoti pinigų srautų. Kuo sunkiau prognozuojamos pinigų įplaukos iš išmokos, tuo daugiau pinigų reikia laikyti dėl atsargumo. Šiuo atveju negalime pasikliauti atsargomis, mat vienos atsargų rūšys yra labai nelikvidžios ir reikia daug laiko jas konvertuoti į pinigus, tuo tarpu kitos atsargų rūšys, tokios kaip gatava produkcija, gali būti greitai konvertuotos į pinigus ir būti tinkamu garantu trumpalaikėms paskoloms apdrausti. Pagal P. Russellą (2009), norint įvardinti grynąjį pinigų kiekį įmonės viduje, kuris turi būti laikomas tam, kad būtų vykdomi sandorių reikalavimai, tokiu atveju reikia apskaičiuoti pinigų laikymo ir jų ekvivalentų konvertavimo į pinigus kainą. Geriausias pinigų likutis yra tas, kuriam esant minimizuojama bendra kaina.

Ne ką mažiau svarbios yra ir pirkėjų skolos įmonių trumpalaikio turto struktūroje. Kaip pastebi V. Aleknevičienė (2009), jos sudaro apie 20-25 procentus. Tai rodo, kad šio turo valdymas turi žymų poveikį įmonės veiklos efektyvumui. Vidutinis pirkėjų skolų apyvartumas kiekvienos šalies įmonei

labai skiriasi, tačiau greitesnis apyvartumas nebūtinai parodo, kad įmonėje vykdoma efektyvesnė pirkėjų skolų išieškojimo politika. Tai dažniausiai būna susiję su skirtingais skolų apmokėjimo standartais. Pagal E. Hohmanną ir H. Kotzabą (2010), pirkėjų skolų valdymo tikslas yra nustatyti tokį pirkėjų skolų lygį, kuriam esant pelningumas didžiausias. Pastebima, kad didėjant pirkėjų skoloms gali didėti ir jų nepamokėjimo tikimybė, jei įsiskolinimai taps nepakeliami įmonei, o suteiktos įmonei skolos išnaudotos neracionaliai. Bet kita vertus, didėjant įsipareigojimams gali lygiagrečiai didėti ir turtas, kuris gali generuoti didesnes pajamas įmonei. Todėl yra labai svarbu tikslingai valdyti pirkėjų skolas ir suteiktą įmonei kreditą, kurių balansas leidžia įmonei laviruoti tarp galimo įmonės pelningumo ir likvidumo. Visgi kredito terminai yra pardavimų apimtys didinimo veiksnys. Kuo ilgesnį apmokėjimo terminą suteikia įmonė savo klientui, tuo galimos didesnės pardavimų apimtys, kartu ir pelnas.

Anot A. Chowdhury ir S. P. Chowdhury (2010), atsargų laikymas gamybinėje įmonėje yra taip pat neišvengiamas, dėl tos priežasties yra siekiama atsargų valdymo išlaidų mažinimo, užtikrinant produkcijos gamybos ir pardavimo bei paslaugų teikimo nenutrūkstumą. Laikant per daug atsargų yra eikvojami pinigai joms įsigyti, sandėliuoti. Kita vertus, išsekus atsargoms gali būti sustabdoma gamyba, patiriami darbo bei laiko nuostoliai. Siekiant sumažinti išlaidas bei nuostolius, svarbu nustatyti optimalų atsargų dydį.

Nors įmonės investicijos į atsargas priklauso nuo verslo rūšies, daugeliu atveju tai sudaro didžiąją trumpalaikio turto dalį. Šiai dienai turimos įmonės atsargos turi būti ypač likvidžios. Pristatymas reikiamu laiku ar užsakymo ciklo trumpinimas leidžia sumažinti atsargų kiekius ir kartu išlaikyti gana aukštą paslaugų lygį. Priimdama pinigų investavimo į atsargas sprendimus, įmonė turi įvertinti logikos sistemos struktūrą, kliento aptarnavimo lygius, paskirstymo centrų išdėstymą, atsargų dydžius, atsargų laikymo ir transportavimo būdus.

Apibendrinant galima pastebėti, kad norint įmonei pasiekti nustatytus tikslus, gauti gerus finansinius rezultatus bei garantuoti veiklos tęstinumą, ypatingai svarbu tinkamai paskirstyti turimas ir būsimas atsargas, esamas ir gautinas pinigų sumas, esamus ir būsimus įsipareigojimus. Tik tikslingai išdėsčius ir racionaliai naudojant turimą trumpalaikį turtą gali būti pasiekiamas balansas tarp įmonės mokumo ir pelningumo. Tik reikia prisiminti, kad apyvartinio kapitalo struktūra kiekvienoje įmonėje yra skirtinga, bet gebėjimas apyvartinį kapitalą teisingai struktūruoti yra gyvybiškai svarbus įmonei.

1.3. Apyvartinį kapitalą įtakojantys veiksniai

Grynąjį apyvartinį kapitalą veikia ne tik operatyvus įmonės organizuojamas darbas įmonės viduje, bet ir išoriniai veiksniai. Išoriniai veiksniai labiausiai turi įtakos dėl įmonės veiklos finansavimo. Dažniausiai, jei ekonominė situacija šalyje yra gera ir sparčiai auga bendras šalies produktas, surasti įvairius finansavimo šaltinius įmonei nebus taip sunku. Tuo tarpu šalies ekonomikai

išgyvenant sunkmetį įmonės finansavimas tampa sunkiai išsprendžiama dilema. Paskolų teikimas būna smarkiai sugriežtintas, o palūkanos už paskolas dažniausiai sudaro antra tiek paskolos dydžio. Dėl tokios priežasties įmonei yra labai svarbu ne tik viduje gerai paskirstyti turimus išteklius, bet ir prisitaikyti prie išorinės aplinkos sąlygų prognozuojant galimas pajamas ir apyvartos ciklus.

Nuo bendro ekonominio šalies lygio priklauso ne tik įmonės finansavimo galimybės. Esantis infliacijos pokytis turi įtakos įmonės įsigyjamos žaliavoms ir parduodamiems produktams ir jų sandėliavimui. Esant dideliems infliacijos pokyčiams yra daug pigiau įsigyti didesnę žaliavų kiekį ir taip apsaugoti produkto savikainos svyravimus. Toks kaštų mažinimas gal nėra pats tinkamiausias būdas apsisaugoti nuo agresyviai kylančios infliacijos, tačiau galimybė sumažinti produktų savikainą yra svarbi konkuruojant su kitomis įmonėmis kylant bendram kainų lygiui.

Kitas išorinės aplinkos veiksnys skatinantis susirūpinti įmones, tai nedarbo lygis šalyje. Esant dideliame nedarbe šalyje išauga konkurencija tarp darbuotojų ar galimų konkurentų į tam tikras darbo vietas, kas skatina darbo našumą norint išlaikyti darbo vietą. Kitaip tariant, esant dideliame nedarbo lygiui šalyje galima ir darbo užmokesčio korekcija, priimant kitą darbuotoją su mažesniu darbo užmokesčiu, arba mokant mažesnę atlyginimą dabartiniam darbuotojui. Taip gali būti kiek sumažinami turimi darbo užmokesčių įsiskolinimai įmonėje.

Taip pat įmonės veiklą ir jos apyvartos ciklus gali paspartinti technologijų kaita. Darbo palengvinimas ar tikslingesnis darbo organizavimas gali paspartinti gamybos procesą ir padidinti jo apimtį tikintis didesnių produkcijos pardavimo pajamų.

Visgi, kaip pastebi A. Župerka (2009), įmones veikianti išorės aplinka traktuojama kaip aplinka, kuri turi įtakos konkrečiai įmonės veiklai ir įmonė jos pakeisti negali, gali tik prisiderinti prie jos. Įvairūs autoriai įžvelgia skirtingus išorės aplinkos veiksnius, kurie turi įtakos įmonės finansinei būklei ir jos veiklos rezultatams. Išorės aplinkos veiksniai gali skatinti kurtis naujoms įmonėms ir plėstis jau įkurtam verslui ne tik šalyje, bet ir užsienyje, taip pat gali ir sunaikinti naujai besikuriantį verslą, bei stabdyti jo plėtrą. Skirtingi autorių išoriniai įmonės veiksniai veikiančys įmonę pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė. Išorės veiksniai darantys įtaką įmonės veiklai

Župerka (2009)	<ul style="list-style-type: none"> – Nestabili šalies ekonominė politika – Nestabili šalies politinė padėtis – Nepastovi teisės sistema – Aukštas infliacijos arba defliacijos lygis – Užsienio valiutos kursų svyravimai – Finansų sistemos pokyčiai – Darbo rinkos pokyčiai, nedarbo lygis – Mokesčių sistemos pokyčiai – Naujų konkurentų atsiradimas – Palūkanų normų pokyčiai – Įmonės partnerių klaidos, abejingumas ir nesutarimai
----------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Išorės informacijos vartotojų įtaka – Mažėjantis šalies gyventojų pragyvenimo lygis – Aukštas šalies (šakos) korupcijos ir nusikaltimų lygis – Priklausomybė nuo tiekėjų ir pirkėjų – Stichinės nelaimės, nepalankios klimato sąlygos ir kitos nenumatytos aplinkybės
Mackevičius (2007)	<ul style="list-style-type: none"> – Šalies: <ul style="list-style-type: none"> – Ekonominiai – Politiniai ir teisiniai – Socialiniai ir kultūriniai – Technologiniai – Ekologiniai – Ūkio šakos: <ul style="list-style-type: none"> – Rinka ir konkurencija – Ciklinė ir sezoninė veikla – Gamybos technologijos pokyčiai – Verslo rizika – Veiklos plėtra ar nuosmukis – Šalies Vyriausybės dėmesys šakai ir kt.
Gineitienės ir kt. (2003)	<ul style="list-style-type: none"> – Ekonominiai – Politiniai – Socialiniai ir kultūriniai – Technologiniai – Ekologiniai
Šalčius (1998)	<ul style="list-style-type: none"> – Tiesioginis poveikis: <ul style="list-style-type: none"> – Akcininkai – Tiekėjai – Vartotojai – Konkurentai – Įvairios sąjungos ir draugijos – Šalutinis poveikis: <ul style="list-style-type: none"> – Ekonomika – Politika ir teisė – Ekologija – Technologija – Geografinės sąlygos – Institucinės organizacinės ir techninės sąlygos – Socialiniai ir kultūriniai veiksniai.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis mokslinės literatūros analize.

Iš pateiktos lentelės matome įvairų išorinių veiksnių skirstymą. Labiausiai paplitusį ir žinomą skirstymą pateikia Z. Gineitienė ir kt. (2003). Autorė ekonominiams veiksniams priskiria bendrą ekonomikos lygį, infliaciją, valiutos devalvavimą, valstybės politiką, produktų ir paslaugų paklausą bei pasiūlą, konkurenciją, vartotojų perkamąją galią, ūkio infrastruktūrą bei valstybinio ir privataus sektoriaus dalis ekonomikoje. Politiniams ir teisiniams veiksniams apibūdinti yra įvardinami teisės aktai, skatinantys verslo kūrimąsi ir plėtrą, pagalba smulkiam ir vidutiniam verslui, valstybinio reguliavimo politika, biurokratinių valdžios veiksnių suvaržymas. Socialiniams ir kultūriniams

veiksniams apibrėžti reikalinga įvertinti valstybės socialinę politiką ir ekonominius prioritetus, emigraciją ir imigraciją, esantį nedarbo lygį, santykius su kaimyninėmis šalimis, žinoti gyventojų skaičių ir geografinį pasiskirstymą bei vidurinės klasės visuomenės dalies didėjimą ar mažėjimą. Technologiniams aplinkos veiksniams įvertinti reikia nuolat sekti pažangių aukštųjų technologijų ir inovacijų panaudojimą, jų valstybinį skatinimą ir rėmimą, griežtą darbų saugą, taip pat turėti žinių apie visuomenės kūrimo valstybinį rėmimą naujiems produktams, medžiagoms, paslaugoms, techninei įrangai ir technologijoms kurti sąlygų sudarymą. Ir nemažą įtaką įmonės veiklai darantys ekologiniai veiksniai, tokie kaip energetikos išteklių kainų svyravimas, gamtos išteklių stygius, neprognozuojamos grėsmės, pernelyg didelis karštis ar šaltis.

Anot J. Mackevičiaus (2009), išorės aplinkos veiksniai turėtų būti suskirstyti į dvi grupes: šalies ir ūkio šakos. Šalies veiksniai niekuo nesiskiria nuo Gineitienės paminėtų, nes jie analizuojami nacionaliniu lygiu. Tačiau įmonei veiklos analizei ir jos valdymui ne mažesnę įtaką daro ir ūkio šakos aplinkos veiksniai. Jie labai subjektyvūs ir priklauso nuo įmonės veiklos specifikos, tačiau pagrindiniai iš jų, tai šalies vyriausybės dėmesys šakai; šakos plėtros stabilumas ir tolydumas; teisinė aplinka ir įstatymų reikalavimai; svarbiausi rodikliai ir veiklos statistika; verslo rizika; rinka ir konkurencija; veiklos plėtra ir nuosmukis; technologijos pokyčiai; būdingi apskaitos bruožai ir problemos.

Labai originalią išorės aplinkos veiksnių nacionaliniu aspektu klasifikaciją pateikia A. Šalčius (1998). Autorius visus išorės aplinkos veiksnius suskirstė pagal tai, koks yra jų poveikis, tiesioginius ir šalutinius. Prie tiesioginio poveikio veiksnių jis priskiria akcininkus, tiekėjus, vartotojus, prekybos įmones, valstybės ir vietinės valdžios organus, konkurentus, įvairias sąjungas ir draugijas. Prie šalutinio poveikio veiksnių – ekonomiką, technologiją, geografines sąlygas, institucines organizacijas, technines sąjungas, bei socialinius ir kultūrinius veiksnius.

Pasak J. Mackevičiaus (2009), visgi pagrindiniai išorės veiksniai yra Lietuvos integracija į Europos Sąjungą ir į jos rinką bei nuolat vykstanti ekonomikos globalizacija.

Išorės aplinkos veiksniai nuolat kinta, jie nėra pastovūs. Puikiai atliktas išorės veiksnių tyrimas ir analizė padeda įmonėms tiksliau įvertinti galimą riziką, nustatyti esamo ar būsimą verslo sąlygas. Kaip teigia J. Mackevičius (2009), nuo sąveikos su išorės aplinka priklauso įmonės gamybos ir paslaugų apimtys, organizacinė struktūra ir kokią vietą įmonė užims konkurencinėje rinkoje. Tačiau nevertėtų pamiršti, kad ne tik išorės aplinkos veiksniai daro įtaką įmonės veiklai, labai svarbūs ir vidiniai aplinkos veiksniai.

Vidiniai aplinkos veiksniai susiejami su galimybe gaminti įmonės produktus be klaidų ir netikslumų taip siekiant optimalių pelningumo rezultatų. Darbo organizavimas, finansavimo paskirstymas, tikslų nustatymas, plėtros galimybės, gaminių kreditavimo politikos nustatymas, prestižo klausimas ir dar daugumas kitų veiksnių yra sietini su vidine įmonės veikla. Visi išvardinti veiksniai vienaip ar kitaip turi įtakos kapitalo apyvartumui. Tinkamas darbo organizavimas sietinas su

nenutrūkstamu gamybos ciklu, kai laiku surandami tiekėjai, kreditoriai, parduodama pagaminta produkcija, o gaunamos pajamos neužsistovi pirkėjų skolose dėl tinkamai parinktos prekių kreditavimo politikos. Tuo tarpu finansavimo paskirstymas susijęs su reikiamo kiekio žaliavų ar kito trumpalaikio turto pirkimu ir racionali jo naudojimu. Tikslų nustatymas įmonėje yra svarbus prognozuojant gamybos apimtį ir galimą pelną ar plėtros galimybes, apyvartos ciklo paskatinimą ar sulėtėjimą pagal esančias aplinkybes. Todėl, kaip pastebi A. Župerka (2009), vidaus aplinkos veiksniai taip pat turi nemažai įtakos įmonės veiklos tęstinumui. Tai tokia aplinka, kuri tiesiogiai veikia įmonės veiklą, įmonė ją gali keisti ir koreguoti. Įvairūs autoriai išvelgia skirtingus vidaus aplinkos veiksnius, kurie daro didelę įtaką įmonės finansinei būklei ir jos veiklos rezultatams. Vidaus aplinkos veiksniai gali skatinti plėsti įmonės veiklą, taip pat gali ir sunaikinti jau susikūrusį verslą, bei stabdyti jo plėtrą. Skirtingas autorių išdėstymas įmonės vidaus veiksmų turinčių įtakos įmonės veiklai pateikiamas 2 lentelėje.

2 lentelė. Vidiniai veiksniai darantys įtaką įmonės veiklai

Keršienė (2009)	<ul style="list-style-type: none"> – Įmonės vadovybės neteisinga verslo filosofija ir veiklos stilius – Netinkama įmonės organizacinė struktūra – Neracionali įmonės valdymo sistema – Neracionalus išteklių panaudojimas – Netinkama personalo politika – Bloga apskaitos sistema – Nesukurta veiksminga turto apsaugos sistema – Naujų technologijų taikymo problemos – Ignoruojama finansinė analizė ir auditas – Silpna vidaus kontrolės sistema – Netinkamas veiklos planavimas ir prognozavimas – Konfliktai įmonės viduje – Kompiuterinių programų dažni keitimai – Didelės valdymo išlaidos – Bloga sandėlių ūkio ir administracinių pastatų būklė ir jų apsauga.
Župerka (2009)	<ul style="list-style-type: none"> – Netinkamai organizuota įmonės veikla – Apskaitos, finansinės analizės, vidaus kontrolės ir vidaus audito prasta kokybė ar jų nebuvimas – Įmonės vadybininkų nepatirtis, klaidos – Nekompetentingas, nekvalifikuotas vadovavimas įmonei – Įmonės nesugebėjimas orientuotis besikeičiančioje rinkoje – Įmonės samdomų tarnautojų piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi (jų korupcija, sukčiavimas, apgaulė) – Įmonių vadovų netinkamai pasirinkta ir vykdoma verslo politika
Mackevičius ir Valkauskas (2010)	<ul style="list-style-type: none"> – Įmonės dydis, jos struktūra – Sudėtingumas gaminamos produkcijos ar teikiamų paslaugų – Ūkinių operacijų mastas – Vadovų veikla – Personalo valdymo politika

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis mokslinės literatūros analize.

Pastebima, kad vidiniai įmonės veiklos veiksniai yra labai subjektyvūs veiksniai įmonėje. O vidinių įmonės veiksmų skirstymas gali būti labai įvairus. Apibendrinant galime teigti, kad įmonės vidaus veiksniai labiau priklauso nuo esamos įmonės dydžio, gaminamos produkcijos ar teikiamų paslaugų sudėtingumo, atliekamų ūkinių operacijų masto ar kitų veiklos ypatybių. Tačiau vienas iš svarbiausių vidaus aplinkos veiksnių yra įmonės organizacinė valdymo struktūra ir valdymo sistema. Ji daugiausia priklauso nuo įmonės dydžio, veiklos pobūdžio, savininkų norų. Dėl netinkamos organizacinės valdymo struktūros įmonėje. Gali būti neracionaliai panaudojami žmogiškieji, finansiniai ir materialieji ištekliai, taip pat priimami neteisingi valdymo sprendimai. Tai ženkliai gali pakenkti įmonės veiklai, jos rezultatams. Kaip pastebi J. Mackevičius (2009), prieš pradėdant įmonės veiklos analizę, patartina, kad gerai būtų susipažinta su įmonės organizacine valdymo struktūra, su visais įmonės padaliniais ir jų atliekamomis funkcijomis.

Tuo tarpu S. B. Mathur (2004) neišskiria įmonei turinčių įtakos išorinių ir vidinių veiksnių. Autorius išvardina kelis lemiančius veiksnius, kurie daro įtaką vertinant apyvartinio kapitalo poreikį įmonėje:

- Verslo pobūdis.
- Produkto sezoniškumas.
- Gamybos politika.
- Rinkos sąlygos.
- Tiekėjai.

Apyvartinio kapitalo dydis yra glaudžiai susijęs su tos įmonės verslo pobūdžiu, nes tai yra susiję su galimu tos įmonės pobūdžio veiklos ciklais. Paslaugų įmonės turi dvigubai trumpesnę veiklos ciklą nei gamybinės įmonės, todėl gamybinėms įmonėms reikia didesnio apyvartinio kapitalo. Vis dėlto gamybinės įmonės turi turėti daugiau mechanizmų ir įvairių įrengimų, tų įrenginių darbas savaime prailgina įmonių veiklos ciklus, o turimas gamybinių įmonių kapitalas yra įsigyjamas imant ilgalaikes paskolas, taip padidinant įmonės ilgalaikius įsipareigojimus.

Sezoninės industrijos prekės – sezoniniai produktai, reikalauja daugiau apyvartinio kapitalo sezono metu ir daug mažiau pasibaigus sezonui. Dėl tokios priežasties bankai suteikiantys kreditus sezoniškų prekių įmonėms bando teisingai nustatyti svyruojančius apyvartinio kapitalo limitus sezono metu ir pasibaigus sezonui. Tuo tarpu daugumas įmonių randa geresnį finansinį sprendimą išlaikydami gamybos prekes net sezonui pasibaigus taip, kad sumuojamos išlaidos per metus neviršytų sezono metu uždirbtų pajamų. Kaip papildomą strategiją, sezono metu parduodamoms sandėliuotoms prekėms jie pritaiko nuolaidas, kad pardavimo suma padengtų sandėliavimo kaštus.

Rinkos sąlygomis įmonės turi išlaikyti pakankamą kiekį pagamintų prekių, kad galėtų pririnkti tiekti prekes perspektyviems pirkėjams ir gauti pranašumą prieš konkurentus. Jei įmonė visiškai

nebeturi reikiamų vykdomai veiklai žaliavų atsargose, apyvartinio kapitalo poreikis tampa labai didelis, todėl jis tokiu metu kainuoja įmonei brangiau, nei tas apyvartinis kapitalas, kuris yra gaunamas įmonei dar visiškai neišnaudojus atsargų reikalingų įmonės veiklai.

Visgi W. Maszek, M. Polewski (2006) palaiko labiau nusistovėjusią nuostatą, kad kiekviena įmonė turi savo vidinę sudėties specifiką, todėl požiūrio skirtumas dėl atsirandančių veiksnių įtakos apyvartiniam kapitalo valdymui yra dėl šių priežasčių:

- Šalies teisinės ir mokestinės aplinkos, kuri palengvina arba pasunkina įmonės apskaitą.
- Esančio atsargų kiekio įmonėje.
- Kontroliuojamo ir sekamo gamybos proceso įmonėje.
- Gebėjimo gauti apyvartinių lėšų gamybos proceso tęstinumui.

Išvardintos priežastys turi įtakos apyvartinio kapitalo valdymui gamybinėje įmonėje, daugiausia finansų srityje, didžiąja dalimi paliečia investicinius, produkto gamybos ir logistikos klausimus.

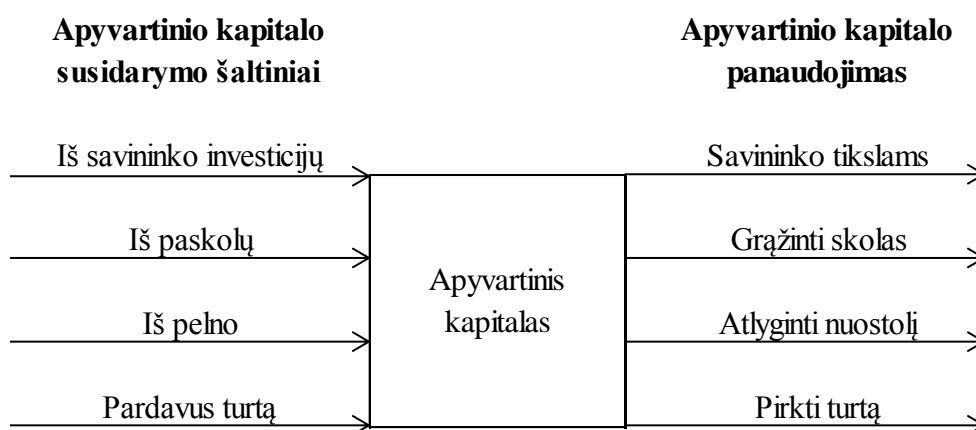
Netinkamas sprendimų priėmimas, pasenusios technologijos naudojimas, neracionalus išteklių naudojimas, tiekėjų ir pirkėjų praradimas, vidaus kontrolės nebuvimas, įmonės vadybininkų menkas patyrimas ir klaidos, įmonės samdomų darbuotojų piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi, prasta apskaitos politika, vadovų neprofesionalumas, konservatyvus mąstymas bei nesugebėjimas veikti pasikeitusiomis rinkos sąlygomis - visi šie įmonės vidaus aplinkos veiksniai gali sužlugdyti įmonės veiklą ir privesti ją prie nemokios įmonės būsenos.

Todėl tolimesnėje darbo dalyje bus analizuojami įmonės finansinių ataskaitų duomenys ir esantys finansiniai rodikliai. Turimais duomenimis bus atliekama įmonės veikos analizė, įvertinamas įmonės gebėjimas prisitaikyti prie kintančių aplinkos sąlygų. Pastebima labiausiai veikiančių vidaus veiksnių įtaką daromiems sprendimams bei parodomas įmonėje esantis apyvartinis kapitalas, jo struktūravimas, planavimas ir kontroliavimas.

2. TYRIMO METODOLOGIJA

Šiame skyriuje yra aptariamos apyvartinio kapitalo finansavimo galimybės ir jų įtaka grynajam apyvartiniam kapitalui. Pateikiami grynąjį apyvartinį kapitalą padedantys analizuoti finansiniai rodikliai. Įvardinamos grynojo apyvartinio kapitalo sudedamosios dalys ir jų tarpusavio sąveika. Kaip atsargų, pirkėjų įsiskolinimų, grynųjų pinigų bei turimų įmonės įsipareigojimų apyvartumas turi įtakos apyvartinio kapitalo poreikiui.

Analizuojant įmonės apyvartinį kapitalą apsibrėžiama ta įmonės turto dalimi, kuri nuolat keičia savo formą. Gamybos procese – tai nebaigtos gamybos produktas, pardavimo metu – tai pagaminta produkcija, įmonės pajamų gavimo metu – tai pinigai ar pirkėjų įsiskolinimai. Vienu įvykusių apyvartos ciklu trumpalaikis turtas pakeisdamas savo formą kiekvienai iš jų suteikia skirtingą likvidumą. Tam, kad per ataskaitinį įmonės laikotarpį būtų trumpalaikiui turtui suteikta vis daugiau trumpalaikio turto formų, privalu paskatinti apyvartinio turto dažnesnę cirkuliaciją ir trumpesnius apyvartos ciklus. Tačiau dažnesnę cirkuliaciją priklauso ne tik nuo gebėjimo organizuoti įmonės vidinę veiklą, bet kartu ir nuo mokėjimo prisitaikyti prie kintančių aplinkos veiksnių. Taip yra todėl, kad apyvartinio kapitalo cirkuliaciją gali padidinti tik tinkamai pasirinkti trumpalaikio turto finansavimo šaltiniai. Kaip pastebi J. Mackevičius (2007), dažniausiai įmonių naudojami apyvartinio kapitalo finansavimo šaltiniai yra iš savininko investicijų, iš pelno, iš paskolų ar pardavus įmonės turtą (5pav.).

5 pav. **Apyvartinio kapitalo susidarymas ir panaudojimas**

Šaltinis: Mackevičius, 2007, p. 161

Vis dėlto finansinių šaltinių pasirinkimas turi didelę reikšmę įmonės sėkmingam funkcionavimui. Todėl tikslingų finansavimo šaltinių pasirinkimą turi sąlygoti apyvartinio kapitalo

prognozuojamas poreikis, kuris apsaugo įmonę nuo nepakeliamos įsipareigojimų naštos ar veiklos nutraukimo. Kaip pastebi V. Aleknevičienė (2009), atsižvelgiant į galimą kapitalo poreikį, finansuojant trumpalaikį turtą, jį planuojant ir kontroliuojant yra siekiama dviejų neatsiejamų tikslų, kurie pagreitina esantį veiklos ciklo apyvartumą. Reikia minimizuoti laiką tarp pradinių investicijų į žaliavas, medžiagas ir nebaigtą gamybą, pagamintą produkciją ir pirkėjų skolas už parduotą produkciją ar suteiktas paslaugas. Reikia finansuoti trumpalaikį turtą kuo efektyviau tam, kad padidėtų visų investicijų pelningumas.

Analizuojant įmonės grynąjį apyvartinį kapitalą, apyvartinio kapitalo dydis yra tiesiogiai susijęs su įmonės trumpalaikiu mokumu. Tik nuo apyvartinio kapitalo priklauso įmonės galimybės plėsti gamybą, vykdyti turimus įsipareigojimus bei būti konkurencinga. Kaip pastebi V. Aleknevičienė (2009), apyvartinis kapitalas dažnai yra svarbesnis nei gryniesi pinigai įmonėje, kurie yra tik grynojo apyvartinio kapitalo dalis. Yra pastebėta, kuo įmonės apyvartinis kapitalas yra didesnis, tuo didesnė tikimybė, kad įmonė galės sėkmingai funkcionuoti esant nestabiliam gryųjų pinigų srautui. Tačiau prognozuojant galimą apyvartinio kapitalo poreikį, turėtume įvertinti atskirų apyvartinio kapitalo dalių apyvartumą. Kaip teigia V. Bagdžiūnienė (2008), apyvartumo analizė padeda įvertinti įmonės potencialą uždirbti pajamų maksimaliai išnaudojant apyvartos ciklo galimybes. Todėl analizuojant apyvartinio kapitalo poreikį svarbu pastebėti viso trumpalaikio turto ir turimų trumpalaikių įsipareigojimų galimą apyvartumą. Kitaip tariant, esamas įmonės apyvartinio kapitalo dydis parodo kaip efektyviai įmonėje sukurta vidinė sistema veikia. Jei vidinė įmonės sistema neturi trūkumų apyvartinio kapitalo apyvartumo reikšmė gali būti aukštesnė, lyginant su ta įmone, kurios veikla nėra gerai organizuota. Įmonių blogai organizuoto darbo pasekmės pastebimos turint daug nelikvidžių atsargų, dalį pajamų išaldžius pirkėjų skolose, o neturint pakankamai pajamų yra sukaupiami įmonės įsipareigojimai.

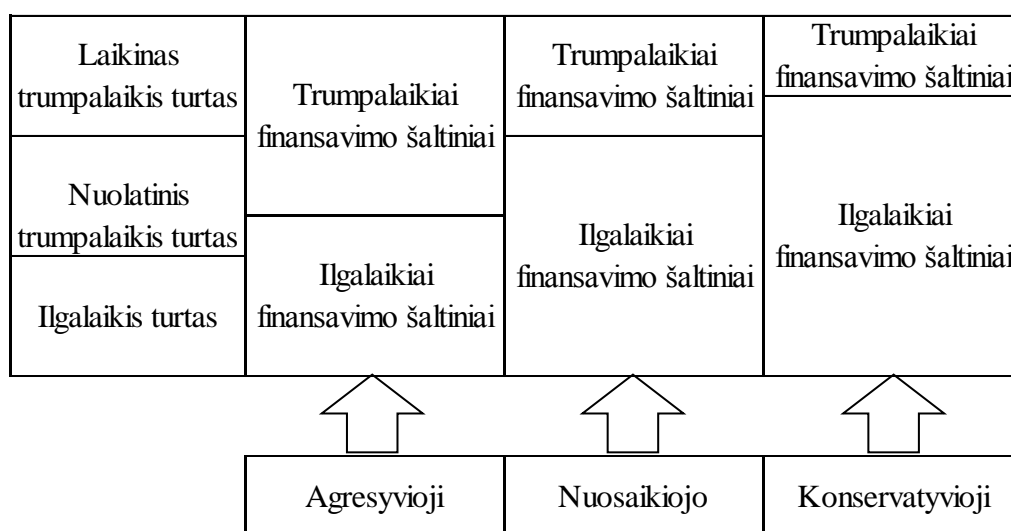
Įprastai papildomo apyvartinio kapitalo dydis nustatomas iš trumpalaikio turto atėmus trumpalaikius įsipareigojimus. Kaip teigia J. Mackevičiaus (2006), esantis likutis parodo, kiek įmonei reikia turėti finansinių išteklių. Kuo didesnis skirtumas tarp įmonės trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų, tuo didesnė tikimybė, kad įmonė galės sėkmingai funkcionuoti esant nestabiliam pinigų srautui.

$$\begin{aligned} & \text{Apyvartinio kapitalo poreikis} = \\ & = \frac{(\text{Trump. turto apyvartumas} - \text{Trump. įsipareigojimų apyvartumas})(\text{Trump. turtas})}{\text{Trump. turto apyvartumas}} \end{aligned} \quad (3)$$

Pasak J. Mackevičiaus (2007), iš esamos formulės matyti, kad apyvartinio kapitalo poreikis mažėja didėjant trumpalaikio turto apyvartumui žr. (3) formulę. Jei trumpalaikio turto apyvartumas yra mažesnis už trumpalaikių įsipareigojimų apyvartumą, tai apyvartinio kapitalo poreikio praktiškai nėra.

Visgi labai sudėtinga nustatyti ir prognozuoti trumpalaikio turto dydį, nes reikia skaičiuoti įmonės trumpalaikio turto sudėtyje esančių pinigų, skolų įmonei ir kitų sudedamųjų turto dalių likučius ir vidinę jų apyvartumo trukmę.

Analizuojant įmonės grynąjį apyvartinį kapitalą susiduriame su įmonės apyvartinio kapitalo finansavimo šaltiniais bei apyvartinio kapitalo panaudojimo kryptimis. Kad ir kaip norėtusi apsibrėžti tik trumpalaikių finansavimo šaltinių analizavimu, visgi į grynojo apyvartinio kapitalo finansavimą įeina ir ilgalaikio finansavimo šaltiniai. Priklausomai nuo to, kokią dalį sudaro trumpalaikio turto finansavimas ilgalaikiais ir trumpalaikiais finansavimo šaltiniais, yra pasirenkamos įmonės turto finansavimo politikos. Kaip pateikia V. Aleknevičienė (2009), yra pagrindinės trys turto finansavimo politikos – tai agresyvioji, nuosaikioji ir konservatyvioji politika. Geriausiai jos pateikiamos žemiau esančioje schemoje (6 pav.).

6 pav. **Turto finansavimo politikos**

Šaltinis: Aleknevičienė, 2009, p. 319

Turto finansavimo politikos pasirinkimą sąlygoja įmonės vykdomos veiklos pobūdis. Įmonės pasirinkdamos konservatyviąją turto finansavimo politiką didelę dalį savo pinigų ir atsargų laiko nepanaudotų, neatsižvelgiant į įmonės realius trumpalaikio finansavimo poreikius. Pagal J. Žaptorių (2006), ilgalaikiai finansavimo šaltiniai naudojami visam nuolatiniam trumpalaikiam turtui ir daliai arba visai einamajai paklausai finansuoti. Konservatyvioji trumpalaikio turto finansavimo politika yra labai saugi, bet įmonės savininkui užtikrina mažesnę pelną. Vis dėlto pasirinkdamos įmonės konservatyviąją politiką laiku apmoka skolas tiekėjams ir taip pelno tiekėjų pasitikėjimą. Tačiau jų gaminamos produkcijos savikaina yra didesnė nei pasirinkus agresyviąją ar nuosaikiąją turto finansavimo politikas, o ilgalaikių paskolų palūkanos įmonei kainuoja daug brangiau, nei trumpalaikių paskolų.

Kaip pastebi V. Aleknevičienė (2009), agresyvioji turto finansavimo politika naudojama tada, kai įmonė ilgalaikėmis paskolomis finansuoja visą savo ilgalaikį turtą, o trumpalaikėmis paskolomis trumpalaikį apyvartinį turtą bei dalį arba visą nuolatinį trumpalaikį turtą. Tokiu atveju yra didžiulė rizika, kad nepardavus arba mažai pardavus savo produkcijos nebus galimybių atiduoti trumpalaikių skolų ir taip vykdyti savo trumpalaikių įsipareigojimų, ir tuo pačiu vėl naujam apyvartos ciklui gauti trumpalaikės paskolos. Nors šis būdas yra siejamas su daug didesne rizika, negavus trumpalaikės paskolos įmonė neturės galimybių tęsti savo veikos. Trumpalaikis kreditas užtikrina gauti didesnę pelną sumažindamas įmonės gaminamų produktų savikainą. Agresyvioji turto finansavimo politika ypač gerai pastebima, kai yra daug didesnis įsiskolinimo tiekėjams rodiklis nei jo toleruojama riba.

Pasirinkus nuosaikiąją turto finansavimo politiką yra pasiekiamas balansas tarp galimos rizikos ir norimo uždirbti pelno. Pagal nuosaikiąją turto finansavimo politiką laikinas trumpalaikis turtas yra finansuojamas trumpalaikėmis paskolomis, o nuolatinis trumpalaikis turtas ir esantis ilgalaikis turtas finansuojami ilgalaikėmis paskolomis. Trumpalaikis finansavimas tampa reikalingas, kai padidėja apyvartumas parduodamų prekių, kai reikia daugiau apyvartinių lėšų toms prekėms pagaminti – tai vieno apyvartinio ciklo finansavimas.

Pagal J. Žaptorių (2006), dauguma įmonių renkasi agresyviają turto finansavimo politiką, susijusią su didesne rizika ir didesniu norimu pelnu. Žinoma būtų idealu, jei veiklos tęstinumui būtų skiriamos įmonės lėšos tik iš vidinių finansavimo šaltinių, tokių kaip nepaskirstytas pelnas, o veiklos plėtrai veiklą finansuotų ilgalaikiais ar trumpalaikiais finansavimo šaltiniais pagal prognozuojamą veiklos gautiną pelną. Mat skolinti finansavimo šaltiniai įmonę padaro priklausomą ir nesavarankišką, o jos tęstinė veikla tampa priklausoma nuo kreditorių. Dėl tokios priklausomybės nėra patartina didžiąją dalį įmonės veiklos finansuoti išoriniais finansavimo šaltiniais, nes neradus finansavimo šaltinių įmonė negalės toliau funkcionuoti.

Išsiaiškinus įmonės turto finansavimo politiką, norint tiksliau prognozuoti įmonei reikiamą apyvartinio kapitalo poreikį, reikia įvertinti susidariusio grynojo apyvartinio kapitalo panaudojimo kryptis. Dažniausiai yra galimos kelios alternatyvos grynojo apyvartinio kapitalo panaudojimui, tai grąžinamos skolos kreditoriams, tiekėjams, padengiamos einamosios išlaidos ir perkamas trumpalaikis turtas veiklos tęstinumui vykdyti. Norint įvertinti teisingą kapitalo poreikį svarbu suvokti kokiomis dalimis yra paskirstomas grynasis apyvartinis kapitalas.

Apskaičiuojant konkretesnę turimų lėšų paskirstymą turime atkreipti dėmesį į esantį įmonės trumpalaikio turto apyvartumą. Kaip pastebi J. Mackevičius (2007), trumpalaikio turto apyvartumas daro nemažą įtaką įmonės finansinei būklei.

$$\text{Trumpalaikio turto apyvartumas (kartais)} = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Vidutinė trumpalaikio turto vertė}} \quad (4)$$

Turto apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus turtas perėjo visus apytakos etapus žr. (4) formulę. Arba galime pastebėti, kad trumpalaikio turto apyvartumo kartais koeficientas pateikia kiek pajamų tenka kiekvienam trumpalaikio turto litui. Tiksliau tariant, pagal gaunamą reikšmę galime spręsti apie trumpalaikio turto cirkuliavimo intensyvumą. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo efektyviau yra naudojamas trumpalaikis turtas. Kiek rečiau yra skaičiuojamas trumpalaikio turto apyvartumo koeficientas dienomis.

$$\text{Trumpalaikio turto apyvartumas dienomis} = \frac{365}{\text{Trumpalaikio turto apyvartumas kartais}} \quad (5)$$

Trumpalaikio turto apyvartumo dienoms koeficientas parodo kiek dienų turtas išbūna atitinkamame lėšų apytakos etape žr. (5) formulę. Trumpalaikio turto cirkuliavimo intensyvumas gali būti geriau suvoktas išskaidžius jį į sudedamąsias trumpalaikio turto dalis. Pagrindinės trumpalaikio turto sudedamosios dalys yra atsargos, esantys pirkėjų įsiskolinimai, pinigai bei jų ekvivalentai. Vis dėlto didžiąją dalį viso turto dažniausiai įmonėse sudaro esamos atsargos.

Tiksliau atsargas pagal jų apyvartumą galėtume suskirstyti į turimų medžiagų, žaliavų ir jų komponentų atsargas, nebaigtos gamybos atsargas, pagamintas, bet dar neparduotas atsargas. Tuo pačiu principu galia paskirstyti atsargas ir pagal turto finansavimo politiką. Žaliavos, perkamos dideliais kiekiais ir naudojamos ilgą laiko tarpą, gali būti priskiriamos nuolatiniam trumpalaikiui turtui. Tuo būdu maža dalimi finansuojamos iš ilgalaikių finansavimo šaltinių, jei pasirinkta įmonės turto finansavimo politika yra agresyvioji ir atvirkščiai. Nebaigtos gamybos atsargas bei pagamintą produkciją galima priskirti laikinam trumpalaikiui turtui, kuris dažniausiai finansuojamas trumpalaikiais įmonės finansavimo šaltiniais. Jų finansavimas yra svarbus įmonei priklausomai nuo to, kokią pelno dalį gali uždirbti vienas įmonės produkcijos vienetas.

Perkamos medžiagos ir žaliavos įmonėje dideliais kiekiais dažnai padidina įmonės tiesiogines išlaidas taip išsaldydamos pinigus į mažiau apyvartų įmonės trumpalaikį turtą. Pernelyg didelis medžiagų ir žaliavų pirkimo kiekis gali įmonei būti nuostolingas dėl jų sandėliavimo, senėjimo ar fors mažoro sąlygų, nors kita vertus perkant žaliavas dideliais kiekiais yra gaunamos pakankamai didelės nuolaidos, kurios ir subalansuoja atsargų laikymo kaštus ir žaliavų pirkimo savikainą. Visgi, pernelyg teigiamai į turimą didelį įmonės žaliavų kiekį žiūrėti negalime, tuo atveju, jei įmonei yra labai svarbūs grynieji pinigai, o žaliavas tiekiančių įmonių yra nemažai. Todėl vienareikšmiško atsakymo į laikomą didelį žaliavų kiekį nėra, tai labai priklauso nuo įmonės finansavimo politikos bei jos veiklos subtilumų. Geriausiai įmonės turimų atsargų kiekį leidžia įvertinti santykinis finansinis apyvartinio

kapitalo manevringumo koeficientas, kuris parodo kaip efektyviai yra naudojamos atsargos įmonės viduje žr. (6) formulę.

$$\text{Apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientas} = \frac{\text{Atsargos}}{\text{Apyvartinis kapitalas}} \quad (6)$$

Kaip pastebi J. Mackevičius (2007), apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientas parodo kokia apyvartinio kapitalo dalis yra visiškai nemobili ir yra atsargose. Svarbiausia, kad apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientas analizuojamai įmonei būtų kuo mažesnis tam, kad būtų pasiektas racionalus atsargų valdymas.

Apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientas yra palankus toms įmonėms, kurios neturi didelių atsargų kiekio ir netoleruoja turimų pinigų išaldymo į trumpalaikį turtą, siekiant veiklos tęstinumo ir mažesnės priklausomybės nuo tiekėjų.

Visgi atsargų valdymo tikslas įmonėse yra atsargų valdymo išlaidų mažinimas, tačiau norint tinkamai valdyti atsargas reikia teisingai įvertinti reikiamą atsargų kiekį naudojamą įmonės apyvartos cikle. Taip pat teigia ir J. Mackevičius (2007), jis pastebi, kad įmonės veikloje yra ypač svarbu skaičiuoti ir vertinti svarbiausio trumpalaikio turto elemento – atsargų – apyvartumą. Geriausia galimų atsargų apyvartumo poreikį parodo atsargų apyvartumo koeficientas. Kaip pastebi autorius, atsargos balanse parodomos įsigijimo savikaina arba grynąja galimo realizavimo verte, tai skaičiuojant atsargų apyvartumą vietoj pardavimo pajamų tikslingiau vartoti pardavimo savikainos rodiklį.

$$\text{Atsargų apyvartumas (kartais)} = \frac{\text{Pardavimo savikaina}}{\text{Vidutinė atsargų vertė}} \quad (7)$$

Atsargų apyvartumo rodiklis kartais parodo, kiek kartų per metus buvo atnaujintos atsargos, kiek buvo padaryta apyvartų žr. (7) formulę. Šiuo atveju atsargų apyvartumo dienomis rodiklis daug informatyvesnis.

$$\text{Atsargų apyvartumas dienomis} = \frac{365}{\text{Atsargų apyvartumas kartais}} \quad (8)$$

Atsargų apyvartumo dienomis rodiklis parodo, per kiek dienų yra atnaujinamos atsargos norit parduoti numatytą produkcijos kiekį žr. (8) formulę. Kaip pastebi J. Mackevičius (2009), šis rodiklis taip pat parodo ir mažiasias atsargas, kurių reikia veiklai vykdyti. Analizuojant atsargų apyvartumą dienomis svarbu nustatyti šio rodiklio kitimo priežastis. Remiantis praktika didelis apyvartumo dienomis rodiklis būna analizuojant tas įmones, kurių produkcija turi didelę paklausą. Kuo atsargų

apyvartumo rodiklis yra didesnis, tuo geriau yra vertinama ta įmonė, nes atsargos iš daiktinės formos gali būti greitai paverčiamos į pinigus. Tačiau pernelyg žemas atsargų apyvartumo dienomis rodiklis gali byloti apie nelikvidžių, išimtų ir apyvartos ar pasenusių atsargų kiekį. Kaip praktikoje pasitaiko žemam atsargų buvimo lygiui gali turėti įtakos netinkama tiekimo būklė bei neparengta atsargų valdymo politika.

Kita trumpalaikio turto sudedamoji dalis – tai pirkėjų įsiskolinimai, kurie trikdo sklandžią grynųjų pinigų apyvartą įmonės viduje. Kaip pastebi V. Aleknevičienė (2009), pirkėjų skolos įmonių trumpalaikio turto struktūroje turėtų sudaryti nuo 20 iki 25 procentų, tačiau taip yra ne visada. Išskyla daug problemų dėl atsirandančių visiškai nelikvidžių pirkėjų įsiskolinimų, kuriuos norint sumažinti reikia pirkti papildomas skolų išieškojimų paslaugas ir mokėti sėkmės mokestį. Kad taip neatsitiktų įmonė dažnai turi atsižvelgti į esamą kreditavimo politiką. Ar tinkamai yra pasirinktas kreditavimo laikotarpis, kaip dažnai yra suteikiamos parduotos produkcijos nuolaidos. Tam, kad didelė dalis pardavimo pajamų nebūtų išaldytų pirkėjų įsiskolinimuose reikia teisingai nuspręsti pagal vykdomą veiklą, kokią kreditavo politiką įmonė turi taikyti. Visgi pati palankiausia forma įmonei, kurios trumpalaikio turto apyvarta yra itin aukšta, yra avansinis mokėjimas. Tokiu būdu apyvartinių lėšų veiklos tęstinumui tikrai netrūks, padidės dar daugiau trumpalaikio turto apyvarta, gali būti prognozuojama įmonės plėtra ar išleidžiama nauja produktų linija. Tačiau pilni avansiniai mokėjimai pasitaiko labai retai gamybinėse įmonėse. Jie labiau populiarūs kaip dalinė atsiskaitymo forma suteikianti garantijų tiekėjui apie prekės vartojimą ateityje. Kita kreditavimo galimybė, kurią gali pasirinkti įmonė, tai apmokėjimas iš karto grynaisiais ar virtualiais pinigais. Tai dar viena įmonės greitesnį pinigų apyvartos ciklą skatinanti priemonė. Tai kiek realiau vertinama, bet vis dar retai pasitaikanti pirkėjų skolas mažinanti galimybė. Šiai dienai, kai įmonės sunkiai suranda veiklos tęstinumą užtikrinančius kreditavimo šaltinius, realiausia įmonės pirkėjui suteikiama kreditavimo forma, tai suteikiant standartinius atsiskaitymo limitus, nuo 30 iki 60 dienų, ar nuolaidos terminus, už ankstesnį prekių apmokėjimą. Tačiau, kad ir kaip stengiasi įmonės pasirinkti teisingą kreditavimo sistemą sumažinti pirkėjų įsiskolinimą yra pakankamai sunku. Dėl to dažniausiai yra siūlomos teikiamų produktų nuolaidos norint paskatinti, pritraukti ar pripratinti prie gaminamos produkcijos. Kaip pastebi V. Aleknevičienė (2009), pagrindinis pirkėjų skolų valdymo tikslas yra nustatyti tokį pirkėjų skolų lygį, kuriam esant įmonės pelningumas gali būti didžiausias. Visgi siekiant efektyviai valdyti pirkėjų skolas turi būti aišku, kokią galimą įtaką gali daryti įmonei pirkėjų įsiskolinimai. Geriausiai tai atspindi debitorinio įsiskolinimo apyvartumo koeficientas.

$$\text{Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas (kartais)} = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Debitorinio įsiskolinimo vidutinė vertė}} \quad (9)$$

Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais parodo įmonės mokėjimų politiką vartotojų atžvilgiu žr. (9) formulę. Kitaip tariant, debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus įmonės surenka savo lėšas atsiskaitymų procese. Kaip pastebi J. Mackevičius (2007), jeigu įsiskolinimas viršija 1 – 2 mėnesių ribas atsiranda pavojus kaupti įsiskolinimą, todėl labai svarbu nustatyti uždelsto įsiskolinimo subjektus ir konkrečias jo sumas. Tiksliau, tai galima daryti apskaičiavus debitorinio įsiskolinimo apyvartumą dienomis.

$$\begin{aligned} \text{Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis} &= \\ &= \frac{365}{\text{Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais}} \end{aligned} \quad (10)$$

Debitorinis įsiskolinimo apyvartumas dienomis parodo per kiek dienų sumoka įmonės produkcijos pirkėjai žr. (10) formulę. Galime pastebėti, jeigu debitorinio įsiskolinimo apyvartumo rodiklis yra didesnis negu ankstesnį laikotarpį arba gerokai viršija kitų tos pačios rūšies įmonių analogiškus rodiklius, tai reiškia, kad įmonė pernelyg priklauso nuo pavėluotai atsiskaitančių pirkėjų ir atsiranda pavojus kaupti įsiskolinimus, o kartu ir patirti nuostolius.

Dar viena trumpalaikio turto sudedamoji dalis yra pinigai ir jų ekvivalentai. Kaip pastebi V. Aleknevičienė (2009), pinigai įmonėje yra reikalingi dėl keleto priežasčių: dėl vykdomų sandorių, dėl atsargumo poreikio ir dėl spekuliacinio poreikio. Kuo didesnė įmonė, tuo sandorių poreikis yra intensyvesnis. Tenkinant sandorių poreikį, mokant už perkamas žaliavas, susidariusius mokesčius valstybei, išmokant paskolas kreditoriams ir perkant paslaugas yra atsiskaitoma grynaisiais pinigais. Dėl tos priežasties turi būti prognozuojami būtini pinigų srautai, kurie dengtų susidariusius įsipareigojimus. Tačiau prognozuoti galimus grynujų pinigų srautus yra labai sudėtinga ypatingai tada, kai įmonių tęstinė veikla priklauso nuo suteikiamo kredito.

Dėl sunkiai prognozuojamų grynujų pinigų srautų nemažą pinigų kiekį įmonei reikia laikyti dėl atsargumo. Taip pat dėl atsargumo laikomas pinigų kiekis įmonei svarbus ir dėl tos priežasties, kad esantis trumpalaikis turtas, labiausiai turimos atsargos ir nebaigta gaminti produkcija, nėra itin likvidi ir prireikia nemažai laiko kol juos bus galima konvertuoti į pinigus. Net ir pardavus dalis grynujų pinigų, gaunamų iš pajamų, gali užsibūti pirkėjų skolose. Norint išlaikyti įmonės prestižą, turi laiku tenkinti kreditorių reikalavimus, išlaikydamos tam tikrą finansinių rodiklių limitą. Spekuliacinis motyvas įmonėse veikia tada, kai įmonės siekia nedelsdamos pasinaudoti geriausia investavimo alternatyva, neatsižvelgiant į galimą likvidumo praradimą. Tai gali pasireikšti ne tik gavus pajamas iš mažai likvidaus turto, tai yra pardavus ilgalaikį turtą, bet tuo pačiu norint išvengti išorinių įmonę įtakojančių veiksnių, kaip infliacija, ir įsigyti nemažą kiekį žaliavų stengiantis sumažinti gaminamų produktų savikainą. Grynujų pinigų apyvarta taip gali priklausyti ir nuo esančių ekonominių sąlygų

šalyje. Kai bankai turi pinigų perteklių jie skatina įmones imti paskolas su mažomis palūkanomis. Toks pasiūlymas perspektyvią įmonę turėtų sudominti, nes tai nebloga galimybė plėsti savo veiklą. Tačiau, kai bankams pinigų trūksta, teikiamų paskolų palūkanos pasiekia aukštumas ir įmonei tampa sunku vykdyti turimus įsipareigojimus. Vis dėlto grynųjų pinigų apyvarta įmonėje yra sunkiai nuspėjama, nes yra sąlygojama daugumos veiksnių.

Kaip pastebi J. Mackevičius (2007), pinigų apyvartos ciklo rodiklis turi ne menką įtaką įmonės veiklos efektyvumui analizuoti, gali pateikti preliminarų grynųjų pinigų kiekį menkai keičiantis įmonės aplinkos sąlygoms. Analizuojant pinigų apyvartos ciklo rodiklį galime pastebėti iš pagrindinės veiklos gaunamų įplaukų kiekį ir jo dinamiškumą.

Pinigų apyvartos ciklas dienomis =

$$= \text{Atsargų apyvartumas } d. + \text{Debitorinės skolos } d. - \text{Skolos tiekėjams } d. \quad (11)$$

Pinigų apyvartos ciklo rodiklis rodo po kiek dienų nuo jų gavimo panaudojami pinigai žr. (11) formulę. Kaip pastebi J. Mackevičius (2009), jei šis laikotarpis labai trumpas, įmonė gali pritrūkti lėšų, jei pinigų apyvartos ciklas yra ilgas, taip lėšos yra prarandamos, kurios būtų gautos investavus pinigų perteklių. Visgi pinigų apyvartos ciklo rodiklis nurodo, kokių greičiu įmonėje juda pinigai, o įmonių vadovai turi rūpintis, kad pinigų apyvartos ciklas netaptų per ilgas.

Dar vienas svarbus veiksnys apyvartinio kapitalo poreikio prognozavime – tai įmonės trumpalaikės skolos tiekėjams. Nors jų smulkesnė struktūra kinta priklausomai nuo įmonės veiklos, tačiau pagrindiniai įmonės įsiskolinimai yra keli, tai įmonės tiekėjams, kreditoriams, darbuotojams ir valstybei mokant mokesčius. Kiekvienai įmonei nėra patartina turėti itin daug įsipareigojimų todėl, kad bendrą įmonės veiklą apibūdinantys rodikliai nerodys gero įmonės mokumo ir tuo būdu įmonė tampa ne tokia patraukli išorinės informacijos vartotojų atžvilgiu. Visgi turėti trumpalaikių įsipareigojimų nėra labai blogas būdas, nes tai tuo pačiu reiškia, kad įmonei suteikta galimybė naudotis tiekėjų apyvartinėmis lėšomis taupant savąsias. Tačiau pernelyg didelis įmonės įsiskolinimas gali atvesti prie bankroto, todėl turimomis trumpalaikėmis skolomis piktnaudžiauti labai nereikėtų. Nors kitose šalyse yra nerimaujama dėl įmonės prestižo, kurį galima prarasti, tačiau smulkiam ir vidutiniam verslui, esant nepalankioms ekonominės sąlygoms, prestižo veiksnys nėra pagrindinis stengiantis atiduoti sukauptas įmonės skolas. Praktikoje geriausiai įmonės veiklą apibūdina laiku įmonės darbuotojams mokamas darbo užmokestis. Mat įmonės vadovai gerai suvokia žmoniškųjų išteklių svarbą įmonėje ir stengiasi išlaikyti mažai kintantį žmoniškąjį kapitalą, nes dažnas jo kitimas atneša įmonei nuostolių.

Visgi turimus įmonės trumpalaikius įsipareigojimus yra tikslinga lyginti su esamomis pirkėjų skolomis. Jei trumpalaikių įmonės ir pirkėjų įsipareigojimų sumos yra apylygios, galima manyti, kad susidaro balansas tarp turimų ir gaunamų skolų, dėl tos priežasties įmonės mokumas yra pakankamai

stabilus. Kad įmonės mokumas išliktų stabilus ir nekeltų grėsmės įmonės išlikimui įmonės vadovai turėtų prognozuoti būsimų skolų kiekį. Tai geriausiai parodo skolų tiekėjams apyvartumo koeficientas, kuris turi didelę įtaką apyvartinio kapitalo poreikio prognozavimui žr. (12) formulę.

$$\text{Skolų tiekėjams apyvartumas (kartais)} = \frac{\text{Pardavimo savikaina}}{\text{Skolos tiekėjams}} \quad (12)$$

$$\text{Skolų tiekėjams apyvartumas dienomis} = \frac{365}{\text{Skolų tiekėjams apyvartumas kartais}} \quad (13)$$

Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis parodo per kokį laiko tarpą įmonė atsiskaito su tiekėjais žr. (13) formulę. Kaip teigia V. Aleknevičienė (2009), didelį kreditorinio įsiskolinimo apyvartumą galima aiškinti dvejopai. Arba tiekėjai vis labiau pasitiki įmonės veikla ir tiki, kad su jais bus atsiskaityta, arba įmonė tiesiog delsia atsiskaityti su tiekėjais ir jų sąskaita naudojasi turimu turtu. Vis dėlto mažėjantis skolų tiekėjams apyvartumo rodiklis vienareikšmiškai rodo papildomo apyvartumo kapitalo finansinį poreikį.

Valdant apyvartinį kapitalą tikslinga yra išsirinkti, kokiais finansavimo šaltiniais gali būti finansuojama įmonės veikla. Tokiam finansavimo šaltinių pasirinkimui svarbi trumpalaikio turo ir trumpalaikių įsipareigojimų apyvartumo analizė, ji padeda įvertinti įmonės veiklos efektyvumą ir prognozuoti būsimas įmonės galimybes. Todėl remiantis analizuojamais rodikliais, įvertinsime esamą įmonės UAB „XXX“ padėtį, o pagal turimus duomenis sudarysime galimą apyvartinio kapitalo poreikio prognozę.

3. ĮMONĖS UAB „XXX“ APYVARTINIO KAPITALO ANALIZĖ

Trečioje darbo dalyje yra analizuojami ir lyginami įmonės UAB „XXX“ duomenys su šakos statistiniais rodikliais. Šioje darbo dalyje yra pateikiama analizuojamos įmonės UAB „XXX“ charakteristika. Apžvelgiamas bendras apyvartinio kapitalo kitimas. Analizuojamai trumpalaikio turto, įmonės turimų atsargų, pirkėjų įsipareigojimų, pinigų ir trumpalaikių įsipareigojimų apyvartumo rodikliai. Pateikiama analizuojamos įmonės apyvartinio kapitalo poreikio analizė ir galima įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo preliminari prognozė. Bei pateikiami įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo tolesnio valdymo pasiūlymai.

Uždariosios akcinės bendrovės „XXX“ charakteristika.

Uždaroji akcinė bendrovė „XXX“ tęsia savo veiklą jau ketverius metus. Įmonėje šiuo metu dirba keturi darbuotojai. Per visą veiklos laikotarpį darbuotojų skaičius kito nežymiai, svyruodamas nuo trijų iki keturių darbuotojų. Tai gamybinė įmonė, savo veiklą pradėjusi 2007 metų ketvirtą ketvirtį. Uždaroji akcinė bendrovė žinoma kaip profesionalios lietuviškos kosmetikos gamintoja, pasižyminti patikima ir daug kartų išbandyta produkcija, moksliniu požiūriu turinti vardą kosmetikos įmonė. Šios kosmetikos kūrimo procese dalyvauja gambiausi biochemijos mokslų daktarai, dešimtmetę patirtį turintys praktikai - kosmetologai. Įmonė savo produktų gamybai nuomojasi gamybines patalpas, atitinkančias griežtus Europos Sąjungos kokybės bei higienos reikalavimus.

Šiandien šios įmonės veikla yra besiplėtojanti ir auganti. Įmonės esama veikla siekiama pritraukti kuo daugiau lojalių klientų ir aptarnauti klientus norinčius išbandyti teikiamą produkciją. Didžiausias lojalių klientų ratas formuojasi iš asmeninių ar esamų klientų rekomendacijų savo draugams ir pažįstamiems. Įmonės gamybinės linijos tikslinė rinka yra kosmetologai, konkrečioms jų procedūroms naudojamos priemonės, nors kai kuriuos gaminamus produktus gali įsigyti ir parastas vartotojas – neturintis kosmetologo kvalifikacijos.

UAB „XXX“ veikloje naudojamos žaliavos yra perkamos iš didmenine prekyba užsiimančių įmonių. Tačiau įmonė UAB „XXX“ neturi pastovaus tiekėjo, tiekėjo pasirinkimą sąlygoja kainos pokytis. Daugumas klientų naudojančių UAB „XXX“ pagamintus produktus yra lojalūs, tačiau yra sulaukiama ir vis naujų, dar neišbandžiusių šių produktų klientų.

Nuo įmonės įkūrimo, bendrovei vadovaujantis asmuo yra kompetentingas kosmetologas, todėl įmonės finansinė padėtis yra kiek sudėtingesnė. Stengiantis išlaikyti gaminamų produktų kokybę ir skirti daug dėmesio klientų poreikio analizei, įmonės finansinė situacija tapo neprižiūrima ir mažai kontroliuojama. Įmonė 2008, 2009 metais patyrė nemažus nuostolius, o šiai dienai tampa sunku vykdyti turimus įsipareigojimus.

Visgi įmonės veiklos tęstinumui užtikrinti reikia drąsiai keisti vadovavimą, turto valdymą bei įsipareigojimų vykdymo strategiją. Tačiau šiai įmonei, kuri šiuo metu turi labiau kreipti dėmesį į finansinius rodiklius, negalima pamiršti ir gaminamų produktų kokybės bei gebėjimo pasirūpinti kliento poreikiais. Įmonė bendradarbiaudama su kompetetingais finansininkais turi pagerinti savo rezultatus ir toliau sėkmingai plėtoti savo veiklą siekdama kokybės ir garantuodama klientų rūpestingumą.

3.1. Įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo pokyčių analizė

Per analizuojamą laikotarpį yra pastebimi įmonės apyvartinio kapitalo pokyčiai. Esamas apyvartinio kapitalo pokyčių tendencijas sąlygoja įmonę supanti aplinka. Tai yra rinka, kurioje įmonė prekiauja savo produkcija, konkurencija, kuri turi įtakos įmonės pardavimams, ekonominė šalies situacija, kuri koreguoja gaminamo produkto bendrąją paklausą ir pasiūlą bei turi įtakos įmonės finansavimo politikos pasirinkimui.

3 lentelė. Apyvartinis kapitalas

Pavadinimas	Metai	2008	2009	2010
	UAB "XXX"		28.447 Lt	10.824 Lt
Šakos rodikliai		415.878 Lt	431.852 Lt	970.273 Lt

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis statistikos departamento ir analizuojamos įmonės duomenimis.

Kaip galime pastebėti iš 3 lentelės apyvartinio kapitalo poreikis įmonės UAB „XXX“ yra ženkliai mažesnis nei statistinių šakos įmonių. Tai galima paaiškinti esančiu įmonės dydžiu. Didesnis apyvartinio kapitalo poreikis yra didesnio kapitalo įmonėse. Kadangi įmonė UAB „XXX“ priklauso mikro įmonių kategorijai, todėl ir jos apyvartinio kapitalo poreikis yra daug mažesnis nei statistinių šakos įmonių.

Analizuojamu laikotarpiu įmonėje UAB „XXX“ galime pastebėti apyvartinio kapitalo kitimą, tuo tarpu kiek priešingas apyvartinio kapitalo kitimo tendencijas pateikia statistiniai šakos rodikliai. Dažniausiai esantis apyvartinio kapitalo neigiamas pokytis turi įtakos įmonės veiklos intensyvumo kitimui, gaminamų produktų kiekio mažinimui. Tačiau 2008 – 2009 metų laikotarpiu įmonėje UAB „XXX“ esantis apyvartinio kapitalo sumažėjimas gali būti ne tik dėl vykdomos veiklos sumažinimo, bet ir dėl kitų įmonės vadovų vykdomų sprendimų. Galime manyti, kad sumažėjus 2009 metais apyvartiniam kapitalui 17 623 lt įmonė galėjo padidinti savo trumpalaikius įsipareigojimus nesumažinus gaminamos produkcijos kiekio. Norint įmonei plėtoti savo veiklą lygiagrečiai augantis

trumpalaikis turtas ir trumpalaikiai įsipareigojimai išlaiko tą patį apyvartinio kapitalo poreikį įmonėje. Tačiau norint reklamuoti įmonės gaminamą produkciją, supažindinant ir informuojant segmentuotą rinką trumpalaikis turtas įmonėje išlieka nepakitęs, o trumpalaikiai įsipareigojimai mažina apyvartinio kapitalo poreikį. Taip nutiko ir įmonėje UAB „XXX“ per 2009 metus išaugusios reprezentacinės išlaidos didino trumpalaikius įsipareigojimus su tikimybe ateityje, kad įmonės paklausa gaminamai produkcijai bus didesnė.

Tuo tarpu remiantis statistiniais šakos rodikliais 2008 – 2009 metais apyvartinio kapitalo kitimas nėra itin žymus. Apyvartiniam kapitalui 2009 metais padidėjus 15 974 lt, pagal turimą apyvartinio kapitalo kiekį, tai nėra žymi apyvartinio kapitalo pokyčio tendencija ir sudaro nežymų teigiamą 3,84 procentinį apyvartinio kapitalo poreikio didėjimą. Toks apyvartinio kapitalo poreikio didėjimas yra labai nežymus ir galime jį laikyti nekintančiu. Iš viso to galime matyti, kad įmonės pagal statistikos duomenis 2008 – 2009 metų laikotarpiu neplėtė savo veiklos išlaikydamos nesumažėjusią įmonės gaminamų produktų apyvartą. Todėl galime manyti, kad žymių pokyčių statistinėse šakos įmonėse nevyko.

Kiek priešingą reakciją parodo 2009 – 2010 metų laikotarpiu vykusios apyvartinio kapitalo pokyčių tendencijos. Pagal įmonės UAB „XXX“ duomenis 2010 metais grynasis apyvartinis kapitalas padidėjęs 17 983 lt siekė 28 807 lt, toks apyvartinio kapitalo kitimas, sudaro teigiamą 166,14 procentinį pokytį. Iš viso to galime pastebėti, kad įmonė per 2010 metus neskyrė didesnės dalies savo apyvartinių lėšų produkcijos reklamai taip sumažino trumpalaikius įsipareigojimus, kurie nebuvo tiesiogiai susieti su įmonės gamyba padidindama savo apyvartinio kapitalo poreikį.

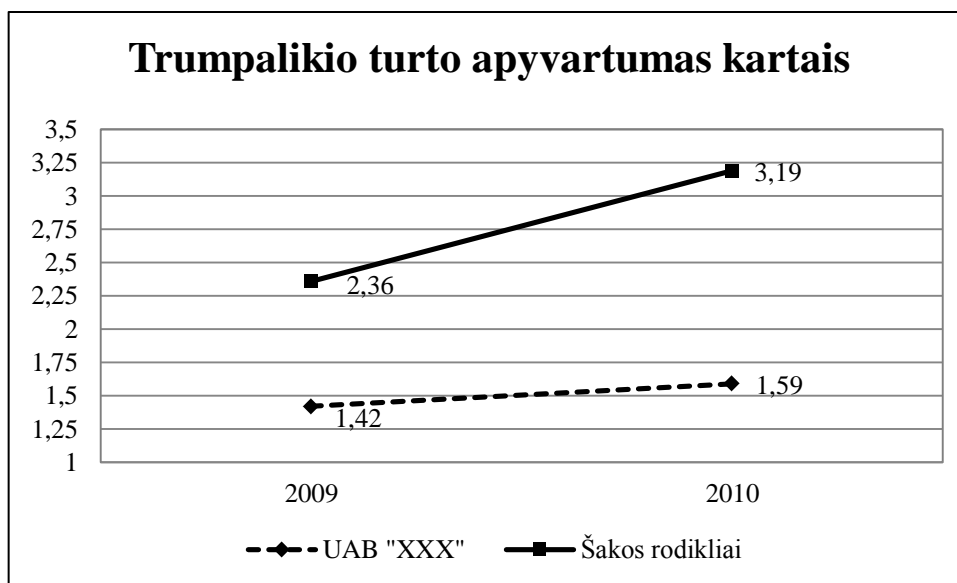
Tuo tarpu statistinių šakos rodiklių kitimas byloja apie daug didesnius apyvartinio kapitalo pokyčius. Per 2009 – 2010 metus esantis apyvartinio kapitalo kitimas parodo didesnę kapitalo poreikį statistikos šakos įmonių 2010 metais. Esantis 73,57 procentinis pokytis atskleidžia, kad statistikos šakos įmonių produkcijos paklausa išaugo ir didėjantys pirkėjų įsipareigojimai didina apyvartinį kapitalą. Gaila, tačiau grynojo apyvartinio kapitalo rodiklis negali atskleisti didėjančio gamybos kiekio, nes trumpalaikio turto įsigijimas, reikiamų žaliavų ir pusgaminių pirkimas gamybai, didina ir trumpalaikius įsipareigojimus. Dėl tokios priežasties apyvartinio kapitalo rodiklių pakitimą galima traktuoti, tik kaip tam tikrų trumpalaikio turto elementų augimą, kurie neturėtų tiesioginės įtakos trumpalaikių įsipareigojimų susidarymui.

Visgi apyvartinio kapitalo judėjimas įmonėje parodo, kaip efektyviai yra vykdoma ir plėtojama įmonės veikla. Esantys trumpalaikio turto ir įsipareigojimų pokyčiai parodo kokia kryptimi įmonė juda. Norint tikslingai nukreipti įmonę, svarbu išanalizuoti įmonės pagrindinių apyvartinio kapitalo sudedamųjų dalių pokyčius ir įvardinti galimas priežastis, kurios turėjo įtakos esamiems apyvartinio kapitalo sudedamųjų dalių pasikeitimams.

3.2. Apyvartumo rodiklių analizė įmonėje UAB „XXX“

Analizuojant įmonės veiklą svarbu pastebėti pačias svarbiausias esamas problemas, kurios kaip pasekmę pateikia prastus finansinius rezultatus. Dėl tos priežasties turi būti atliekama kruopšti apyvartinio kapitalo sudedamųjų dalių analizė. Kaip pastebi Bagžiūnienė (2008), įmonės apyvartinio kapitalo analizė patartina pradėti nuo trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių analizavimo.

Trumpalaikio turto apyvartumas parodo įmonės bendrą turto gebėjimą tapti likvidžiu.

7 pav. Trumpalaikio turto apyvartumas

Kaip galime pastebėti iš 7 paveikslėlio, pasirinktos įmonės trumpalaikio turto apyvartumas yra ganėtinai žemas lyginant su tos šakos statistiniais duomenimis. Tai parodo, kad įmonė turi problemų su trumpalaikio turto valdymu. Ganėtinai žemas trumpalaikio turto apyvartumas byloja apie mažai likvidų įmonės trumpalaikį turtą ir apie neefektyvų trumpalaikio turto naudojimą.

Esantis pokytis įmonėje UAB „XXX“ per 2009 – 2010 metus rodo, kad trumpalaikio turto apyvartumas minimaliai didėja kaip ir tos pačios ūkio šakos įmonių, tačiau jis yra per mažas, kad bylotų apie didesnius įvykdytus pokyčius įmonėje susijusius su trumpalaikio turto paskirstymu ar kitokia jo korekcija. Įmonės UAB „XXX“ 11,97 procentų pakitęs trumpalaikio turto apyvartumas sunkiai gali pavyti statistinius ūkio šakos kitimo rodiklius, kurių procentinis pokytis per analizuojamą metų laikotarpį yra ženkliai didesnis ir siekia 35,17 proc.

Visgi analizuojamos įmonės UAB „XXX“ trumpalaikio turto menkas apyvartumo didėjimas taip pat byloja apie gaminamos produkcijos pardavimo organizavimo problemas ir menkai vystomą įmonės marketingo sritį. Siūlomas įmonės produktas nėra atpažįstamas pirkėjų, nekelia pasitikėjimo esantis prekinis ženklas ir kartu pirkėjai nėra supažindinti ir tinkamai informuoti su įmonės tiekiamų produktų

linija. Kita vertus galima manyti, kad yra pasirinkta labai siaura rinkos segmentacija, todėl dauguma tokių problemų susijusių su prastu įmonės vidinės veiklos organizavimu mažina gaminamų produktų pardavimus ir taip neleidžia didėti trumpalaikio turto apyvartumui.

Tikslesnį įmonės trumpalaikio turto apyvartumą parodo trumpalaikio turto apyvartumas dienomis.

4 lentelė. Trumpalaikio turto apyvartumas dienomis

Pavadinimas	Metai	2009	2010
	UAB "XXX"		257
Šakos rodikliai		155	114

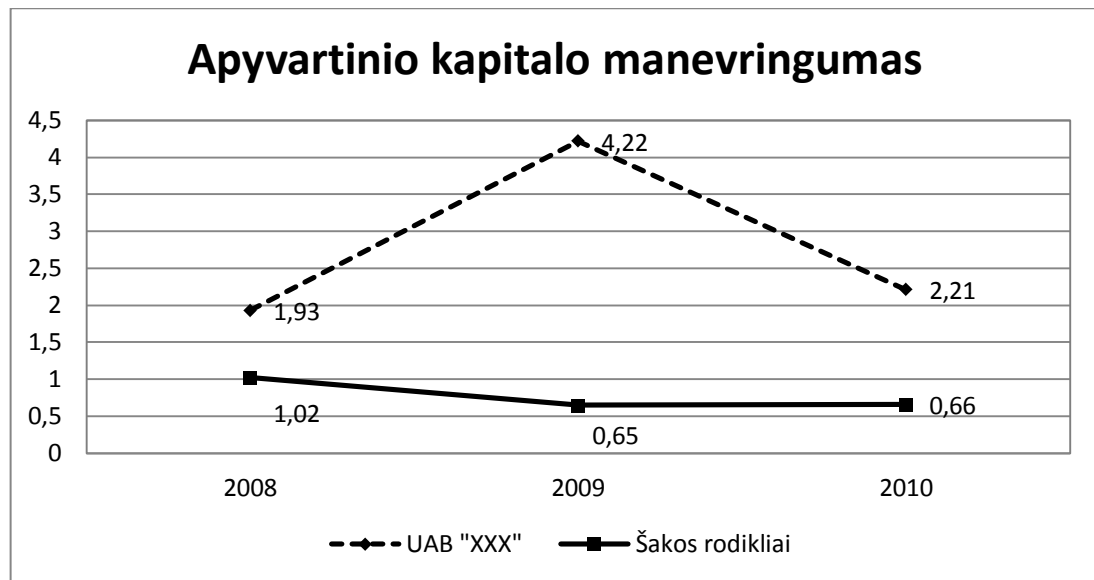
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis statistikos departamento ir analizuojamos įmonės duomenimis.

Iš esančios 4 lentelės matome, kad įmonės UAB „XXX“ trumpalaikis turtas išbuvo 257 dienas trumpalaikio turto apyvartos etape per 2009 metus. Tuo tarpu 2010 metų laikotarpiu trumpalaikio turto apyvarta pagreitėjo 28 dienomis ir pasiekė 229 dienų trumpalaikio turto apyvartą. Kad ir kaip būtų gaila, šakos statistiniai duomenys yra ženkliai geresni. Per 2009 metų laikotarpį trumpalaikio turto apyvarta siekia 155 dienų, o 2010 metai trumpalaikio turto apyvartumas pagreitėjo 41 diena ir pasiekė 114 dienų trumpalaikio turto apyvartumą.

Iš esančios situacijos pagal šakos rodiklius galime pastebėti, kad trumpalaikio turto apyvartumo didėjimas gali byloti apie numatomą statistikos departamento pateiktų įmonių plėtrą, ko negalime pastebėti analizuojant įmonės UAB „XXX“ rodiklius.

Toks ilgą laiką trunkantis trumpalaikio turto apyvartos ciklas gali būti sąlygojamas ne tik maža pardavimų apimtimi, bet kartu ir esančių atsargų nelikvidumu ar netinkamai pasirinkta įmonės kreditavimo politika. Tam, kad būtų atskleidžiama išsamesnė informacija apie trumpalaikį įmonės turimą turtą ir įvardintos konkrečios priežastys per ilgai trunkančiam trumpalaikio turto apyvartumo ciklui, reikia plačiau analizuoti įmonės UAB „XXX“ trumpalaikio turto struktūrą. Įmonės UAB „XXX“ trumpalaikį turtą sudaro turimos įmonės atsargos, pirkėjų įsiskolinimai, nebaigtos vykdyti sutartys ir gryniesi pinigai, kuriuos įmonė valdo trumpuoju laikotarpiu. Norint konkrečiai įvardinti, kuri trumpalaikio turto dalis daugiausiai kelia problemų įmonei jos veiklos laikotarpiu, reikia toliau analizuoti sudedamąsias trumpalaikio įmonės turto rūšis.

Viena ir pati svarbiausia gamybinei įmonei trumpalaikio turto rūšis yra atsargos. Jų menkas mobilumas neleidžia įmonei uždirbti pajamų ir lėtina apyvartą. Būtent apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientas parodo, kad įmonės didžiąją trumpalaikio turto dalį sudaro atsargos, o tai tampa pagrindine įmonės veiklos nesivystymo problema – pernelyg didelis laikomas atsargų kiekis.

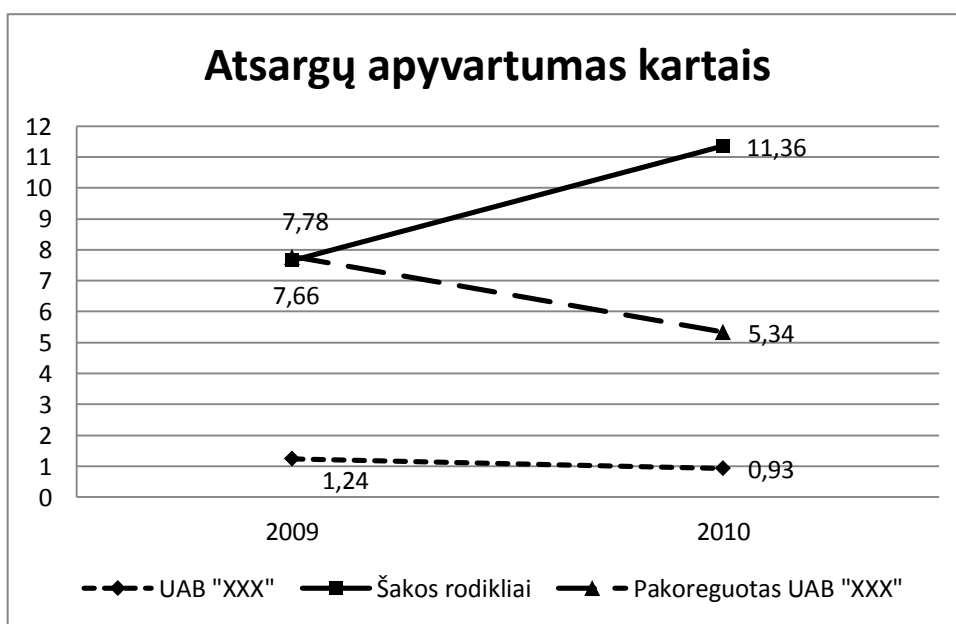
8 pav. Apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientas

Iš 8 paveikslo galime pastebėti, kad analizuojant įmonės UAB „XXX“ duomenis, 2009 metais ženkliai padidėjęs atsargos buvo sąlygojamos tam tikrų ekonominės aplinkos veiksnių. Jei atkreiptume dėmesį, kad 2009 metų laikotarpiu, kai Lietuvoje buvo sunkus ekonominis periodas, pasižymėjęs šalies gerovę bylojančių rodiklių smukimu, įmonė įsigijo pernelyg didelį atsargų kiekį. Dėl to galime manyti, kad įsigytam atsargų kiekiui per 2009 metus turėjo įtakos dalinis atsargų pigimas. Toks situacijos interpretavimas leidžia spėti, kad taip įmonė siekė užtikrinti savo veiklos tęstinumą ekonominės krizės laikotarpiu nusipirkdama didelį kiekį atsargų ir užsitikrindama žaliavas ateičiai su esama mažesne žaliavų kaina. Tai atrodo puikus sprendimas, pasinaudojant tuo metu buvusia ekonomine situacija šalyje. Nors 2009 metų laikotarpiu įmonės rodikliai rodo apie prastai vykdomą veiklą, be perspektyvos ateityje, todėl tik bendras finansinių rodiklių vertinimas, neatsižvelgiant į aplinką, kurioje veikia įmonė yra nereikšmingas. Todėl vertinant įmonės riziką, kuri galėjo įmonę padaryti nemokią, galime teigti, kad įmonė padarė teisingą sprendimą surasdama patikimus kreditorius ir įšaldydama didžiąją grynųjų pinigų dalį atsargose. Visu tuo buvo siekiama užtikrinti įmonės veiklos tęstinumą. Pasinaudojimas ekonomine to laikotarpio situacija suteikia įmonei gaminti produkciją su mažesne savikaina. Tai yra geras, tačiau rizikingas sprendimas norint uždirbti didesnę pelno dalį. Kuriuo pasiekiamas pagrindinis atsargų valdymo tikslas – išlaidų mažinimas.

Bendras 2008 metų įmonės UAB „XXX“ ir statistinės ūkio šakos rodiklių skirtumas nėra didelis. Analizuojant šakos rodiklio duomenis nuo 2008 metų iki 2009 metų esantis 36,27 procentinis pokytis parodo, kad šakos rodikliai yra ganėtinai geri ir pasižymi efektyviu atsargų naudojimu, tuo tarpu 2009 – 2010 metų laikotarpis byloja apie lėtesnį įmonės apyvartos ciklą, kuriame pastebimas tik 1,54 procentinis pokytis. Tuo tarpu įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo manevringumo koeficiento kitimas yra daug pastebimesnis. 2008 – 2009 metų laiko tarpe pastebimas 118,65 procentinis pokytis,

kuris pažymi atsargų ženklų padidėjimą ir parodo jų menką efektyvumą. Kiek geresnę situaciją pagal finansinius rodiklius yra pasiekama 2010 metais. 2010 metais įmonės apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientas siekia 2,21, o per 2009 – 2010 metų laikotarpį galima pastebėti 47,63 procentinį pokytį, kuris parodo, kad įmonės UAB „XXX“ atsargos įsigytos per 2009 metus yra naudojamos per 2010 metus, o jų likutis bus taip pat naudojamas 2011 metais.

Jei įmonė sandėliuoja didelį kiekį žaliavų reikalingų gamybai yra svarbu žinoti kokią dalį atsargų sudaro sandėliuojamos žaliavos, kokia dalis yra nebaigtos gamybos ir pagamintų produktų žr. 9 paveikslą.

9 pav. Atsargų apyvartumas kartais

Tam, kad būtų aiškesnis atsargų poreikis įmonei ir bendro vaizdo neišbalansuotą sandėliuojamas įmonės didelis žaliavų kiekis. Buvo paskaičiuotas pakoreguotas UAB „XXX“ rodiklis. Pagal pateiktus įmonės UAB „XXX“ duomenis iš visų turimų atsargų buvo atimtos sandėliuojamos atsargos, o paliktos tik nebaigta gamybai reikalingos medžiagos ir visa pagaminta produkcija per analizuojamą laikotarpį. Todėl iš grafiko galima pastebėti, kad analizuojamos įmonės UAB „XXX“ ir pakoreguoti UAB „XXX“ rodikliai ženkliai skiriasi. Pagal pakoreguotą atsargų apyvartumo rodiklį galima pastebėti, kad 2009 – 2010 metų laikotarpyje buvo 31,36 neigiamas procentinis pokytis, kuris prognozuoja įmonės lėtesnį atsargų apyvartumą ir pardavimų mažėjimą 2010 metų laikotarpiu. Tuo tarpu UAB „XXX“ finansinis rodiklis byloja apie neigiamą 25 procentų pokytį.

Visgi šakos rodikliai pateikia kitokius analizės duomenis. Šakos rodiklių kreivė sparčiai kyla aukštyn bylodama apie didėjantį atsargų apyvartumą. Tos šakos rodiklių augimas parodo teigiamą 48,30 įvykusį procentinį pokytį. Tokiam statistinių duomenų pokyčiui turi įtakos ir šalies ekonominės situacijos kitimas, pranešantis apie bendrą šalies ekonomikos augimą.

Kiek tiksliau informaciją pateikia atsargų apyvartumo lentelė dienomis, kuri parodo per kiek dienų yra atnaujinamos atsargos norint parduoti nustatytą produkcijos kiekį.

5 lentelė. Atsargų apyvartumas dienomis

	Metai	2009	2010
Pavadinimas			
UAB "XXX"		294	393
Pakoreguotas UAB "XXX"		47	68
Šakos rodikliai		48	32

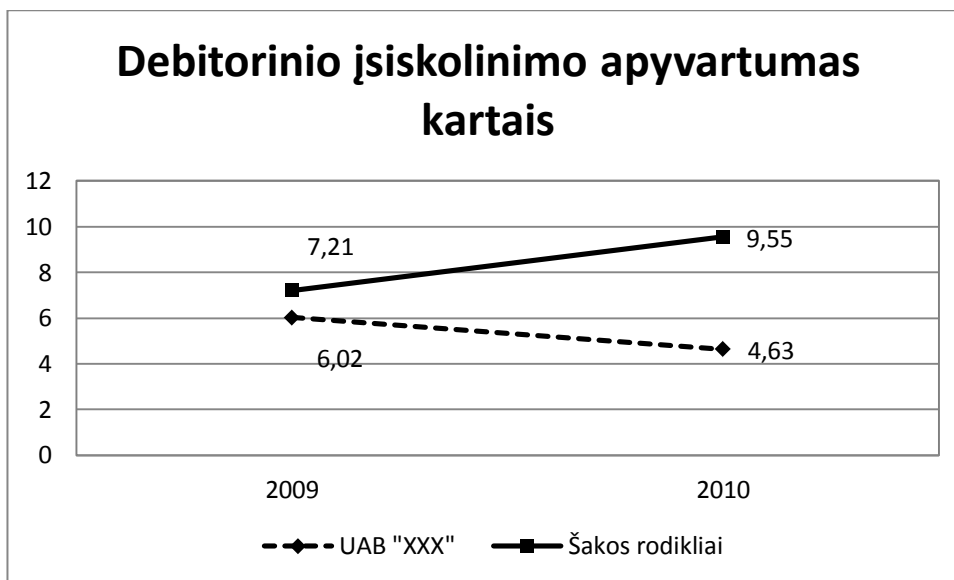
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis statistikos departamento ir analizuojamos įmonės duomenimis.

Iš 5 lentelės galima pastebėti, kad įmonės UAB „XXX“ bendras atsargų apyvartumas lėtėja. 2009 metais atsargų apyvartumo ciklas užtruko 294 dienas, o per 2009 – 2010 metų laikotarpį atsargų apyvartumas sulėtėjo 99 dienomis ir siekė 393 dienas. Tokie įmonės rodikliai sandėliuojant ypatingai didelį atsargų kiekį iškraipo galimus tikrus įmonės UAB „XXX“ rezultatus. Pakoreguotas UAB „XXX“ rodiklis parodo visai kitokią įmonės situaciją. Pakoreguotas įmonės rodiklis 2009 metais parodo, kad turimų įmonės atsargų apyvartumas siekė 47 dienas, kuris viena diena net aplenkia statistinį šakos rodiklį. Tuo tarpu per 2010 metus pakoreguotas UAB „XXX“ rodiklis rodo blogesnius rezultatus. Atsargų apyvartumas sulėtėja 21 diena, o tai jau užima $\frac{3}{4}$ mėnesio sulėtindami bendrą metų apyvartumą nuo 8 kartų iki 5 kartų per metus. Tai rodo, kad įmonė praranda galimų trijų apyvartų pelną.

Visgi šakos statistiniai rodikliai atrodo daug optimistiškiau. Per 2009 metus atsargų apyvartumas siekia 48 dienas, tuo tarpu 2009 – 2010 metų laikotarpiu atsargų apyvartumas padidėja net 16 dienų ir 2010 metais atsargos pasikeičia per 32 dienas. 3 kartus per metus padidindami savo gaunamą pelną.

Nepaisant to, kad per analizuojamus laikotarpius įmonių atsargų apyvartumas kinta, esanti šalies ekonominė situacija padeda įmonei įsitvirtinti arba išstumia ją iš rinkos priklausomai nuo esamo įmonės gebėjimo būti konkurencingai. Galimybė būti geresnei už kitas įmones padidina gaminamų produktų pardavimus ir kartu pagreitina atsargų apyvartumą.

Dar viena trumpalaikio turto rūšis tiesiogiai veikianti trumpalaikio turto apyvartumą, tai pirkėjų įsipareigojimai. Didelis jų kiekis neigiamai veikia įmonės veiklą, ji tampa priklausoma nuo pirkėjų įsipareigojimų, o kartu didelis ir nelikvidus pirkėjų įsipareigojimų kiekis byloja apie įmonei grėšiančius nuostolius.

10 pav. Debitorinio įsipareigojimo apyvartumas

Iš esančio 10 paveikslo galime pastebėti, kad debitoriniai įsiskolinimai įmonėje UAB „XXX“ yra mažiau likvidūs ir jų apyvarta vyksta rečiau nei kitose tos šakos įmonėse. Tai labai stipriai susiję su vadovavimu ir esama įmonės kreditavimo politika viduje. Jei įmonės vadovas netinkamai supranta grynųjų pinigų reikiamybę ir leidžia įmonės klientams naudotis įmonės kapitalu, tai tokiu atveju įmonė tikrai nesuskubs keisti savo klientų kreditavimo politikos. Dėl įmonės vadovo nereiklumo įmonės pirkėjų įsiskolinimai gali pasiekti kritinį lygį, kuris įmonei gali ne tik sumažinti jos apyvartines lėšas, bet ir kartu atvesti į nuostolį.

Labai panaši situacija matoma įmonėje UAB „XXX“. Jos pirkėjų įsiskolinimai yra pakankamai nelikvidūs ir per 2009 – 2010 metų laikotarpį ženkliai sumažėja. Galima nuspėti, kad įmonė taiko standartinių terminų pirkėjų kreditavimo politiką, kurios terminai 2009 metais siekia 60 dienų po prekių išdavimo, o 2010 metais prailginami iki 90 dienų – trijų mėnesių laikotarpiui. Tokia situacija įmonei yra labai nepalanki, nes tai mažina ne tik grynuosius pinigus įmonėje, bet ir įmonės pardavimus dėl apyvartinių lėšų trūkumo. Per 2009 – 2010 metus patirdama neigiamą 23,09 procentų pokytį.

Tuo tarpu statistiniai šakos rodikliai byloja apie daug optimistiškesnę situaciją. Statistinius rodiklius sudarančios įmonės daug geriau susitvarko su esamais pirkėjų įsiskolinimais. Griežta vyraujanti klientų kreditavimo politika šakos įmonėms leidžia surinkti daugiau apyvartinių lėšų gamybos procesui. Gal būtų per daug drąsu teigti, kad didžioji dalis iš statistinių šakos įmonių taiko avansinio apmokėjimo kreditavimo politiką, tačiau pagal šakos rodiklių duomenis pirkėjų įsiskolinimas yra ganėtinai likvidus. Per 2009 – 2010 metus pastebimas 32,45 procentų pokytis byloja apie dažnesnį pirkėjų skolų apyvartumą, o 2010 metais esantis debitorinio įsiskolinimo didesnis apyvartumas leidžia įmonėms labiau išplėsti savo gamybą ir padidinti pajamas greičiau paverčiant jas grynaisiais pinigais.

Kiek tiksliau debitorinius įsiskolinimus parodo apskaičiuotas įmonės debitorinis įsiskolinimo apyvartumas dienomis.

6 lentelė. Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis

Pavadinimas	Metai	2009	2010
	UAB "XXX"		61
Šakos rodikliai		51	38

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis statistikos departamento ir analizuojamos įmonės duomenimis.

Kaip matome iš 6 lentelės įmonės UAB „XXX“ pirkėjų įsiskolinimas per 2009 metus buvo gražinti kas 61 dieną, tuo tarpu, 2010 metais laikotarpis pirkėjų įsiskolinimams gražinti pailgėjo dar 18 dienų ir per 2010 metus debitoriniai įsiskolinimai buvo gražinti kas 79 dienas. Gaila, bet įmonės UAB „XXX“ debitorinio įsiskolinimo kiekis lyginant su šakos rodikliais daug paprastesnis. Šakos rodiklių įmonės turi daugiau grynųjų pinigų savo veiklai vykdyti, o tai kartu sumažina trumpalaikės paskolos kredituojamą sumą. Kita vertus dažniau vykstantis apyvartos ciklas generuoja daugiau pajamų įmonėms ir tokiu būdu yra uždirbama didesnė dalis pelno.

Pagal statistinius duomenis alternatyvaus ūkio šakos įmonės per 2009 metus pirkėjų įsiskolinamas sumas atgaudavo kas 51 dieną, o tai parodo, kad pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas buvo greitesnis 10 dienų nei įmonėje UAB „XXX“ 2009 metais. Tai reiškia, kad statistinės ūkio šakos įmonės turėjo viena pirkėjų įsiskolinimo apyvarta daugiau per metus nei įmonė UAB „XXX“. Tuo tarpu 2010 metais statistinės šakos įmonių rodiklis parodantis pirkėjų įsiskolinimo dienų kiekį sutrumpino iki 13 dienų, kurių dėka padažnėjo 3 kartus pirkėjų įsipareigojimų apyvartumą per metus. Tai yra dvigubai didesnis pirkėjų skolų apyvartumas nei UAB „XXX“ 2010 metais.

Visgi norint mažinti pirkėjų įsiskolinimą negalima tai daryti drastišku būdu norint neprarasti esamų klientų. Skubotas klientui nepriprastas ir nepriimtinas sprendimas gali priešaukti atvirkštinę reakciją, o ypatingai turi būti atkreipiamas dėmesys į klientus, kurie įmonės produkciją perka didesniais kiekiais. Klientų suskirstymas į likvidžius ir mažiau likvidžius klientus, pritaikant skirtingas kreditavimo politikas, gali sumažinti ilgai trunkantį pirkėjų įsiskolinimo apyvartumą. O visiškai nelikvidžių klientų, kurie įmonei, tikėtina, atneša didesnę riziką ir galimą nuostolį, reikia nebijoti atsisakyti, mat taip įmonei bus pigiau ir patogiau parduoti savo produkciją ilgesniam laikui neužšaldžius grynųjų pinigų pirkėjų skolose.

Kita trumpalaikio turto rūšis turinti įtakos trumpalaikio turto apyvartumui – tai pinigai ir jų ekvivalentai. Grynieji pinigai viename apyvartos cikle užsilaiko labai trumpą laiko tarpą. Jų pernelyg didelis likvidumas turi aiškų polinkį keisti savo formą, todėl jie labai greitai yra iškeičiami į kitą trumpalaikio turto rūšį.

7 lentelė. Pinigų apyvartos ciklas dienomis

Pavadinimas	Metai	2009	2010
	UAB "XXX"		142
Šakos rodikliai		61	37

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis statistikos departamento ir analizuojamos įmonės duomenimis.

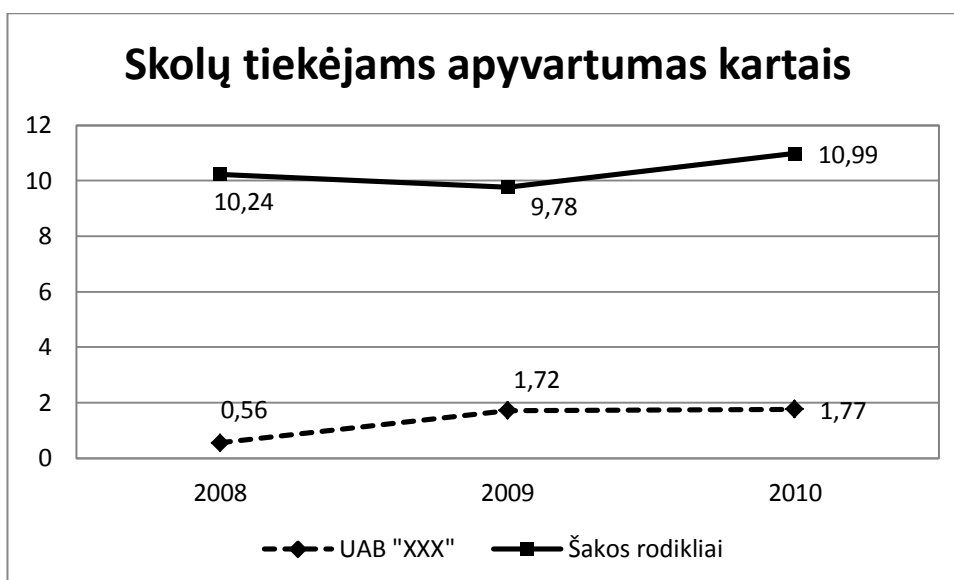
Kaip galime pastebėti iš 7 lentelės pinigų apyvartos ciklas įmonėje UAB „XXX“ yra pernelyg lėtas. Toks pinigų apyvartumas yra visiškai netoleruojamas ir leidžia pastebėti, apie esančias rimtas problemas su kitų trumpalaikio turto rūšių likvidumu. Stebint analizuojamos įmonės UAB „XXX“ trumpalaikio turto rūšių rodiklius yra suprantama kodėl pinigų apyvartos ciklo rodikliai yra tokie nepalankūs įmonei. Įmonei turint pernelyg daug nelikvidžių atsargų ir mažai likvidžių pirkėjų įsipareigojimų pinigų apyvartos ciklas ženkliai sulėtėja. Tačiau sutrumpinus nors vieną trumpalaikio turto apyvartą poreikis grynujų pinigų įmonei būtų daug didesnis. Nes pinigų apyvartos ciklas dienomis parodo kiek dienų įmonės neiškeičia grynujų pinigų į kitą trumpalaikį turtą, o tai reiškia, kad kuo ciklas ilgesnis tuo mažiau įmonei reikia grynujų pinigų naujam apyvartos ciklui pradėti.

Kaip parodo lentelėje esantys duomenys įmonė UAB „XXX“ per 2009 metus pinigų apyvartos cikle užtruko 142 dienas, o tai parodo, kad per metus įvyko beveik 3 pinigų apyvartos ciklai. Tuo tarpu 2010 metais pinigų apyvartos ciklas pailgėjo 123 dienomis ir pasiekė 265 dienų ribą. Tai parodo, kad per 2010 metus buvo įvykdyta 1,4 pinigų apyvartos ciklo.

Visgi šakos rodikliai parodo didesnę kapitalo poreikį, kuriam labiau trūksta apyvartinių lėšų. 2009 metais statistinis šakos pinigų apyvartos ciklas užtruko 81 diena trumpiau nei UAB „XXX“ ir tik 61 dieną neiškeitė grynujų pinigų į kitą trumpalaikį turtą. Tuo tarpu 2010 metais 24 dienomis sutrumpino pinigų apyvartos ciklą ir pasiekė 37 dienas, kuris parodo, kad per metus buvo įvykdyti 10 pinigų apyvartos ciklų. Tai ganėtinai įspūdingas skaičius lyginant UAB „XXX“ 2010 metų rodikliais ir, atrodo, sunkiai pasiekiamas.

Pinigų apyvartos ciklo rodiklis taip pat parodo įmonės vykdomos veikos efektyvumą. Remiantis pinigų apyvartos ciklo rodikliais galima spręsti, kad įmonės UAB „XXX“ vykdoma veikla yra mažai efektyvi. Pernelyg ilgas pinigų apyvartos ciklas, turimi mažai likvidūs pirkėjų įsiskolinimai ir gausios atsargos byloja apie itin prastai organizuojamą įmonės UAB „XXX“ veiklą.

Dar vienas įmonės veiklą apibūdinantis rodiklis, turintis įtakos apyvartinio kapitalo poreikio analizei – tai skolų tiekėjams apyvartumo rodiklis. Šis rodiklis parodo net tik apyvartinio kapitalo poreikį, bet kartu gali atskleisti papildomo apyvartinio kapitalo finansinį poreikį.

11 pav. Skolų tiekėjams apyvartumas

Kaip galima pastebėti iš esančio 11 paveikslo įmonės UAB „XXX“ skolų tiekėjams apyvartumo rodikliai stipriai skiriasi nuo šakos statistinių rodiklių. Įmonės UAB „XXX“ skolų tiekėjams rodikliai parodo labai mažą apyvartumą ir tuo pačiu dideles trumpalaikes skolas. Dažniausiai pernelyg ilgai trunkantis skolų apyvartumas įmonei kaštuoja papildomų lėšų ir taip didina baudų ir delspinigių sąnaudas. Šiuo atveju būtų sunku sulyginti trumpalaikius pirkėjų įsiskolinimus su trumpalaikėmis įmonės skolomis, galima būtų pastebėti dvigubai didesnes trumpalaikes įmonės skolas tiekėjams, kurias nebūtų galima padengti trumpalaikiais pirkėjų įsipareigojimais. Visgi esanti situacija parodo išskylančią didelę riziką įmonės veikos tęstinumui, nes esantys tiekėjai pareikalavę įmonės greitai laiku sumokėti skolas įstumtų įmonę į bankrotą, nes ji taptų visiškai nemoki.

Pagal grafike esančius duomenis kiekvienais metais yra pastebimas įmonės UAB „XXX“ skolų tiekėjams apyvartumo didėjimas. 2009 metais skolų tiekėjams apyvartumas padidėjo dvigubai, per 2008 – 2009 metų laikotarpį galime pastebėti įvykusį 207,14 procentinį pokytį. Tuo tarpu 2010 metais skolų apyvartumo pokytis yra labai nežymus, tik 2,91 procentų. Tokiam skolų tiekėjams apyvartumo sulėtėjimui per 2009 – 2010 metus galėjo lemti ir didelis įmonės 2009 metais įsigytas mažai likvidžių atsargų kiekis, kuris nebuvo paverstas trumpalaikiais pirkėjų įsiskolinimais arba grynaisiais pinigais.

Tuo tarpu pagal šakos statistinius rodiklius per 2008 – 2009 metus yra pastebimas nežymus skolų tiekėjams apyvartos sulėtėjimas pasireiškiantis neigiamu 4,49 procentiniu pokyčiu. Visgi per 2009 – 2010 metų laikotarpį galime pastebėti esantį 12,37 teigiamą procentinį pokytį, kuris parodo skolų apyvartos pagreitėjimą.

Kiek tiksliau skolų tiekėjams apyvartumą parodo skolų tiekėjams apyvartumo dienomis rodiklis žr. (8) lentelę.

8 lentelė. Skolų tiekėjams apyvartumas dienomis

Pavadinimas	Metai	2008	2009	2010
	UAB "XXX"		651	212
Šakos rodikliai		36	37	33

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis statistikos departamento ir analizuojamos įmonės duomenimis.

Skolų tiekėjams apyvartumo rodikliai atskleidžia kokią turto finansavimo politiką taiko įmonės. Šiuo atveju analizuojant įmonės UAB „XXX“ skolų apyvartumą galime pastebėti, kad esantys rodikliai ženkliai skiriasi nuo statistinių šakos rodiklių. Įmonės UAB „XXX“ yra ilgas trumpalaikių skolų grąžinimo laikotarpis, todėl galima sakyti, kad dažniausiai įmonės turinčios daug trumpalaikių skolų taiko agresyviąją turto finansavimo politiką. Didžiąją išigyjamo turto dalį finansuoja trumpalaikiais finansavimo šaltiniais, nors tai yra pakankamai rizikingas pasirinkimas veiklos tęstinumui, tačiau mažiau kaštų reikalaujantis sprendimas. Norint greičiau sumažinti savo turimas trumpalaikes skolas įmonė turi drastiškai padidinti savo pardavimus, kad gaunamomis pajamomis padengtų turimas trumpalaikes skolas.

Pagal analizuojamos lentelės duomenis įmonės UAB „XXX“ 2008 metais trumpalaikių skolų apyvartumas siekė 651 dienas, o tai sudaro beveik du pilnus metus. Visgi įmonei 2007 metais pradėjusiai savo veiklą yra natūralu turėti nemažai įsipareigojimų. Todėl, toks trumpalaikių skolų kiekis gali būti suprantamas ribotą kelių metų laiko periodą. Įmonės situacija gerėja 2009 metų laikotarpiu. Skolų tiekėjams apyvartumas ženkliai sutrumpėja, o tai pasako, kad veiklos pradžioje esantys įsiskolinimai tiekėjams yra grąžinami ir skolų apyvartumas 2009 metais siekia 212 dienų. Žinoma palyginus su statistiniais šakos rodikliais dienų skirtumas skolos grąžinti 2009 metais yra pernelyg didelis nuo statistinių šakos rodiklių 2009 metais įmonė UAB „XXX“ 175 dienomis lėčiau mažina savo skolas tiekėjams.

Visgi norint pastebėti įmonės UAB „XXX“ gerai kontroliuojamą ir vykdomą veiklą 2010 metais skolų tiekėjams apyvartumas turėtų ženkliai sumažėti, tačiau taip neatsitinka ir čia atsiranda problema. Tik 6 dienomis pagerinus trumpalaikių skolų apyvartumą per 2010 metus, įmonė ne tik taiko agresyviąją turto finansavimo politiką, kuri turint didelius trumpalaikius įsiskolinimus kelia per didelę riziką, tačiau ir turimus trumpalaikio turto finansavimo šaltinius paskirsto netikslingai. Visiškai nemažina turimų trumpalaikių skolų, o toliau naudojami skolintu kapitalu. Galima daryti prielaidą, tad esančio trumpalaikės įmonės skolos yra susijusios ne su atskiromis įmonėmis, nes jos neleistų taip ilgai naudotis jų skolintu kapitalu, o su vienu skolintoju, kurio skola kaupiasi įmonės sąskaitoje. Tokiu būdu įmonė tampa visiškai priklausoma nuo pagrindinio įmonės trumpalaikį turtą finansuojančio kreditoriaus.

Tuo tarpu šakos rodiklių įmonės trijų metų laikotarpiu išlaiko praktiškai vienodą trumpalaikių skolų apyvartumo lygį, kuris apima mėnesio laikotarpį, per kurį įmonės gali grąžinti skolas. Taip parodydamos savo gebėjimą vykdyti įsipareigojimus ir užtikrinti veiklos tęstinumą įmonės mokumu.

3.3. Apyvartinio kapitalo poreikio analizė įmonėje UAB „XXX“

Apyvartinio kapitalo dydis yra svarbus elementas įmonės veiklos efektyvumui vertinti. Nuo naudojamo apyvartinio kapitalo dydžio galima pastebėti kokio dydžio yra įmonės apyvartos bei kokiu mastu vyksta įmonės veikla. Tam, kad įmonės veikla būtų plėtojama, labai svarbu kiek galima tiksliau įvardinti reikiamą apyvartinio kapitalo poreikį.

Apyvartinio kapitalo poreikis turi įtakos galutiniams įmonės veiklos rezultatams. Kuo apyvartinio kapitalo poreikis yra didesnis, tuo įmonės uždirbamos pajamos per ataskaitinį laikotarpį yra didesnės. Todėl galime manyti, kad įmonės uždirbamos pajamos yra tiesiogiai priklausomos nuo esamo įmonės apyvartinio kapitalo poreikio. Apyvartinio kapitalo poreikis įmonėje UAB „XXX“ pateikiamas remiantis 3 formule antroje darbo dalyje.

9 lentelė. Apyvartinio kapitalo poreikis

	Metai	2009	2010
Pavadinimas			
UAB "XXX"		-24.434 Lt	-29.449 Lt

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis analizuojamos įmonės duomenimis.

Remiantis analizuojamos įmonės duomenimis iš 9 lentelės galime pastebėti, kad apyvartinio kapitalo poreikis yra neigiamas. Šiuo atveju taip yra dėl to, kad įmonės trumpalaikio turto apyvartumas yra ilgesnis, nei trumpalaikių įsipareigojimų apyvartumas. Tačiau turimas pernelyg didelis atsargų kiekis iškraipo skaičiuojamą trumpalaikio turto apyvartumą, dėl tos priežasties apyvartinio kapitalo poreikis tampa netikslus prognozuojant reikiamo apyvartinio kapitalo poreikį vienam gamybiniam ciklui.

Neigiamą apskaičiuotą apyvartinio kapitalo poreikį, šiuo atveju galime sieti su trūkstamu įmonėje nuosavo kapitalo poreikiu. Kadangi apyvartinio kapitalo poreikis tiesiogiai veikia galutinius įmonės rezultatus, iš įmonės balanso, žr. (1) priedą, pastebima, kad įmonei trūkstama nuosavo kapitalo dalis gali būti sugretinama su apyvartinio kapitalo apskaičiuotu įmonės poreikiu. Jei įmonės nuosavas kapitalas 2010 metais būtų padidintas 31 108 lt, įmonės veiklos tęstinumui nekiltų grėsmė, o iš padidėjusio kapitalo būtų padengiami susikaupę įmonės trumpalaikiai įsipareigojimai. Todėl praktiškai reikiamą nuosavo kapitalo poreikį parodo 2010 metų apskaičiuotas neigiamas 29 449 lt apyvartinio

kapitalo poreikis. Tuo tarpu 2009 metais apskaičiuotas neigiamas 24 434 Lt apyvartinio kapitalo poreikis yra kiek per mažas dengti susidariusiems įmonės nuostoliams 2009 metais.

Nors neigiamas įmonės nuosavas kapitalas būti negali, pagal Akcinių bendrovių įstatymo 59 straipsnį, įmonė turinti mažesnę nuosavą kapitalą nei $\frac{1}{2}$ įstatinio kapitalo turi būti likviduojama arba visuotinio akcininkų susirinkimo metu įstatinis kapitalas turi būti didinamas, kad padengtų susidariusius nuostolius. Reikia įvertinti ir tai, kad įmonė savo veiklą pradėjo tik 2007 metų ketvirtą ketvirtį, todėl yra suprantama, kad pirmaisiais 2008, 2009 veiklos metais įmonės vykdoma veikla atneša nuostolį, o jau 2010 metais yra sulaukiama pelno žr. (2) priedą.

Tiksliai apskaičiuoti apyvartinio kapitalo poreikį yra sunku, nes jis priklauso nuo daugelio veiksnių, o pirmiausia nuo įmonės veiklos ypatybių, todėl planuojant apyvartinį kapitalo poreikį nereiktų vadovautis tuo, kad kuo didesnis yra apyvartinis kapitalas tuo geriau įmonė vykdo savo veiklą.

Apyvartinio kapitalo prognozė yra atliekama remiantis realiais įmonės UAB „XXX“ duomenimis. Realiau per mėnesį sunaudojamų žaliavų kiekiu gamyboje, mokamu darbo užmokesčiu gamyboje dalyvaujantiems darbuotojams bei paimta reali mėnesio išlaidų vertė litais.

Norint tikslingai suplanuoti įmonės apyvartinio kapitalo poreikį reikia apsibrėžti tam tikras sąlygas, kurioms esant yra planuojamas apyvartinis kapitalas.

10 lentelė. Apyvartinio kapitalo prognozuojamas poreikis

Pavadinimas	Tarpinė suma	Galutinė suma
1. Žaliavos	4.000 Lt	4.000 Lt
2. Nebaigta gamyba		7.100 Lt
2.1. Žaliavos	4.000 Lt	
2.2. Darbo užmokestis	2.100 Lt	
2.3. Pridėtinės išlaidos	1.000 Lt	
3. Veiklos išlaidos		3.400 Lt
4. Pagaminta produkcija		888 Lt
5. Pirkėjų skolos		6.213 Lt
Iš viso trumpalaikio turto		21.601 Lt
6. Skolos tiekėjams	3.400 Lt	
	4.000 Lt	
	1.000 Lt	
6.1. Skolos darbuotojams	2.100 Lt	
Iš viso išsipareigojimų		10.500 Lt
Papildomas apyvartinis kapitalas		11.101 Lt

Šaltinis: sudaryta autorės remianti analizuojamos įmonės duomenimis.

Priimamos sąlygos:

1. Įmonė įprastai gamina apie 10 skirtingų rūšių kremų.

2. Per mėnesį įmonė pagamina kiekvienos rūšies po 40 vienetų, tai per mėnesį bus pagaminta 400 vienetų.
3. Analizuojant visų kremų savikainą suvienodinkime paėmę vidutinę vieneto savikainą 17,75 Lt/vnt.
4. Planuojama laikyti vieno mėnesio žaliavų atsargas.
5. Planuojamos produkcijos pagaminimas vidutiniškai trunka 1 mėnesį.
6. Pagaminta produkcija laikoma atsargose 1,5 mėnesio.
7. Esamiems pirkėjams yra suteikiamas 1 mėnesio kredito terminas.
8. Tiekėjai už nupirktas žaliavas yra suteikę 1 mėnesio kredito terminą.
9. Įmonės darbuotojams yra mokama iki kito mėnesio 15 dienos.
10. Kiekvienas mėnuo turi 4 savaitę, o metai 12 mėnesių.

Remiantis analizuojamos įmonės UAB „XXX“ duomenimis, per mėnesį įmonė sunaudoja žaliavų, kurių vertė apie 4 000 litų. Todėl tokia suma yra įtraukiama į reikiamų žaliavų kiekį per mėnesį reikiamam produkcijos vienetų skaičiui pagaminti. Įmonės UAB „XXX“ gamyboje dalyvauja dvi darbuotojos, kurių atlyginimai su mokamais mokesčiais yra įskaičiuoti į darbo užmokesčio kaštus ir tai sudaro apie 2 100 litų. Esantys gamybai reikalingi kaštai, tokie kaip komunalinės išlaidos ir patalpų nuoma kiekvieną mėnesį sudaro apie 1 000 litų. Veiklos išlaidos – reklamos, buhalterinių paslaugų, reprezentacinės ir kitos išlaidos per mėnesį įmonėje sudaro apie 3 400 litų. Ir visa tai apimta 7100 litų planuojamai mėnesio produkcijai pasigaminti.

Kaip ir buvo minėta, visa pasigaminta produkcija nėra parduodama per vieną mėnesį iš karto, pagal analizuojamos įmonės duomenis likusi produkcijos dalis sudaro apie 12,5 procentus visos mėnesio pagamintos produkcijos. Neparduota produkcija sandėliuojama dar pusei mėnesio po to ji yra parduodama. Tai po mėnesio gamybos susidaro 888 litų trumpalaikio turto – pagamintos, bet neparduotos produkcijos.

Tuo tarpu pirkėjų skolas sudaro 6 213 litų. Į pirkėjų skolas apskaičiuojamos parduotos produkcijos apimtys dauginant iš savikainos, bet ne iš pardavimo kainos, nes įmonei reikia pinigų ne pardavimo kainai palaikyti, o pagaminti produkciją, skirtą pardavimui. Parduodamo produkto kaina susideda iš esamos savikainos ir pridėdama 215 procentų savikainos antkainio, tokiu atveju vieno produkto kaina yra 38 litai.

Tokiu būdu yra pasiekiamas 17 601 litų trumpalaikis turtas per mėnesį, ir mėnesio pabaigoje galima dengti turimus trumpalaikius įsipareigojimus, kurie sudaro 10 500 litų.

Planuojamas apyvartinis kapitalas siekia 7 101 litą, kuris ir parodo kokia apyvartinio kapitalo dalis yra reikalinga pirkėjams įvykdžius įsipareigojimus ir įmonei padengus trumpalaikes skolas. Tačiau laikui bėgant šis kapitalo poreikis išsikraipo dėl pirkėjų įsiskolinimų negražinimo ir įmonės

skolų nevykdymo. Visgi plečiant įmonės gamybą reikia didesnio apyvartinio kapitalo, o neįvykdžius pardavimo planų, kaupiasi didesnės skolos.

Išsikraipius prognozuojamo apyvartinio kapitalo poreikiui tenka pastebėti, kad atliekama apyvartinio kapitalo analizė turto aspektu turi ir savo trūkumą. Apyvartinio kapitalo skaičiavimas turto aspektu itin mažai teikia informacijos priimant sprendimus, kaip pagerinti apyvartinio kapitalo rodiklį. Pagal papildomo apyvartinio kapitalo apskaičiavimo formulę norint padidinti apyvartinio kapitalo sumą reikia didinti trumpalaikį turtą. Didinant trumpalaikį turtą yra didinami trumpalaikiai įsipareigojimai. Todėl apyvartinio kapitalo padidinimas yra sunkiai įmanomas analizuojant apyvartinį kapitalą turto aspektu. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad trumpalaikis turtas prognozuojant ir analizuojant apyvartinį kapitalą, balanse įvertinamas faktine savikaina, o ne rinkos kaina, tuo tarpu trumpalaikiai įsipareigojimai balanse pareikiami reale jų verte. O tai sąlygoja papildomus netikslumus įvertinant apyvartinio kapitalo poreikį.

Hipotezės paneigimas.

Darbo pradžioje išsikelta hipotezė – nelikvidaus trumpalaikio turto turėjimas mažina apyvartinio kapitalo poreikį – yra atmetama. Įmonės UAB „XXX“ atliktos analizės metu pastebima, kad įmonėje esantis nelikvidus trumpalaikis turtas lėtina trumpalaikio turto apyvartumą, dėl tos priežasties mažėja apyvartinio kapitalo poreikis, o tai sąlygoja įmonės uždirbamų pajamų mažėjimą. Įmonei turinčiai didelius trumpalaikius įsipareigojimus labai svarbu išlaikyti kuo aukštesnį mokumo lygį. Tai padeda padaryti gryniesi pinigai, kurie sudaro tik mažąją trumpalaikio turto dalį. Gamybinėje įmonėje, taip pat ir įmonėje UAB „XXX“, didžiąją dalį trumpalaikio turto sudaro atsargos, todėl itin didelis jų kiekis išaldo įmonei taip reikalingus grynuosius pinigus į didesnę įsigytą atsargų kiekį, kuris sumažina bendrą trumpalaikio turto likvidumą taip sulėtindamas trumpalaikio turto apyvartumą.

11 lentelė. Hipotezės paneigimas

Pavadinimas \ Metai	2009	2010
Naudojamas apyvartinis kapitalas	10.824 Lt	28.807 Lt
Trumpalaikio turto apyvartumas	1,42 k.	1,59 k.
Atsargų apyvartumas	1,24 k.	0,93 k.
Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas	6,02 k.	4,63 k.
Pinigų apyvartumas	142 d.	265 d.

Šaltinis: sudaryta autorės remianti analizuojamos įmonės duomenimis.

k. – apskaičiuotas rodiklis kartais

d. – apskaičiuotas rodiklis dienomis

Iš esančios 11 lentelės galime pastebėti, kad atsargų ir debitorinių įsiskolinimų apyvartumas kartais bei pinigų apyvartumas dienomis 2009 – 2010 metų laikotarpiu lėtėja. Įmonės atsargos ir debitoriai įsipareigojimai tampa mažiau likvidūs. Turimas trumpalaikis turtas vis sunkiau iškeičiamas į pinigus, todėl pinigų apyvartumas dienomis ilgėja ir kartu parodo, kad turimas trumpalaikis turtas tampa vis mažiau likvidus, o tai lėtina trumpalaikio turto apyvartumą. Iš 11 lentelės galime pastebėti, kad trumpalaikio turto apyvartumas per 2009 – 2010 metus pakito labai nežymiai. Toks trumpalaikio turto apyvartumo pokytis yra praktiškai nepastebimas palyginus su statistiniu šakos rodiklių pokyčiu 2009 – 2010 metų laikotarpiu iš 7 paveikslu. Taip yra todėl, kad lėtėjantis atskirų trumpalaikio turto dalių apyvartumas byloja apie atsirandantį nelikvidų trumpalaikį turtą.

Priešingą pokytį rodo naudojamas apyvartinis kapitalas 2009 – 2010 metais. Esant aukštesniam atsargų ir debitorinių įsipareigojimų apyvartumui, apyvartinio kapitalo 2009 metais įmonei reikėjo 10 824 lt, tuo tarpu atsargų, debitorinių įsipareigojimų ir pinigų apyvartumui sumažėjus, apyvartinio kapitalo poreikis išaugo ir 2010 metais siekė 28 807 lt. Dėl tos priežasties galime teigti, kad išsikelta hipotezė yra neteisinga. Nelikvidus trumpalaikio turto turėjimas didina apyvartinio kapitalo poreikį.

3.4. Įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo valdymo pasiūlymai

Pagrindiniai apyvartinio kapitalo valdymo pasiūlymai turi būti susieti su įmonės veiklos finansavimo politika. Nuo to kaip įmonės gali rasti savo kreditorius ir tai kaip gali gražinti skolas priklauso jos veiklos tęstinumo.

Įmonė turi didinti savo trumpalaikio turto apyvartumą. Trumpalaikio turto apyvartumo didėjimas yra tiesiogiai susijęs su įmonės atsargomis, pirkėjų įsiskolinimais ir grynaisiais pinigais. Todėl bendras turto apyvartumas yra svarbus aspektas. Visgi padidėjęs trumpalaikio turto apyvartumas padidins įmonės apyvartinio kapitalo poreikį. Apyvartinio kapitalo poreikio didėjimas turės įtakos didesniai gaminamų produktų kiekiui ir visą tai sąlygotų didėjančius įmonės pardavimus, kurių dėka įmonė turėtų didesnę vidinių finansavimo šaltinių rezervą.

Įmonė turi mažinti laikomą atsargų kiekį iki 12 888 lt. Pagal apyvartinio kapitalo poreikio prognozę galime įvertinti, kokį kiekį atsargų įmonė turi sandėliuoti. Kadangi naudojamų medžiagų kiekis kosmetikos pramonėje yra matuojamas smulkesniais kiekio vienetais (g, ml), o pardavinėjamas stambesniais kiekio vienetais (kg, l), todėl perkamos žaliavos turėtų būti, kas ketvirtį tol, kol įmonė sumažintų turimų skolų tiekėjams sumą iki optimalaus dydžio – mėnesio skolų tiekėjams srauto. Grynųjų pinigų kiekis šiuo metu įmonėje yra labai svarbus. Sumažinus skolas tiekėjams, atsargų laikomas kiekis gali būti padidinamas iki 24 888 lt ir užsakinėjamas kas 6 mėnesius.

Įmonė turi mažinti esamus pirkėjų įsiskolinimus iki 1 400 lt per mėnesį. Pirkėjų įsiskolinimas negali viršyti 20 – 25 procentų pirkėjų įsiskolinimo sumos, todėl įmonėje pirkėjų įsiskolinimai turėtų

laviruoti tarp 1 200 iki 1 600 litų per mėnesį. Tokiu atveju yra pasiekiamas tokia saugumo riba, kuri yra nepavojinga įmonės veiklai ir neatneša didelių nuostolių tampant nelikvidiems pirkėjų įsiskolinimams. Taip pat patartina mažinti pirkėjų įsiskolinimus keičiant kreditavimo politiką. Norint keisti ar koreguoti esamą pirkėjų kreditavimo politiką svarbu rinkti informaciją apie pirkėjus ir juos segmentuoti į žemo ir aukšto kreditingumo grupes. Plečiantis gamybai ir augant pardavimams įmonei nuostolinga žemo kreditingumo klientams parduoti produkciją suteikiant klientų norimas kreditavimo sąlygas.

Įmonė turi didinti grynujų pinigų kiekį įmonės sąskaitoje iki 2 625 litų. Grynujų pinigų kiekis įmonės sąskaitoje dažniausiai reikalingas tam tikroms nenumatytoms sąlygoms tenkinti. Dėl tos priežasties norint neprarasti savarankiškumo ir pozicijos, sudarinėjamo sandorio metu visada įmonės sąskaitoje turi būti optimalus grynujų pinigų likutis nenumatytiems atvejams. Nors grynujų pinigų kiekį įmonės sąskaitoje yra prognozuoti pernelyg sudėtinga, dėl to tai turėtų būti suma atitinkant $\frac{1}{4}$ per mėnesį susidarančių įmonės skolų tiekėjams.

Remiantis prognozuojamu apyvartinio kapitalo poreikiu įmonė turi sumažinti esamas skolas tiekėjams iki 10 500 lt tol, kol įmonė nebus pasirengusi plėsti gamybą. Šiai dienai įmonės trumpalaikės skolos tiekėjams siekia 89 375 lt, o tokia trumpalaikių skolų suma yra nepakeliama ir nepadengiama prognozuojamo trumpalaikio turto per mėnesį. Palaipsniui sustabdžius išorinį įmonės finansavimą esamos įmonės skolos tiekėjas gali būti atiduotos per 5 - 6 mėnesius. Nepavojingas įmonės turimų skolų kiekis 21 000 lt yra pateisinamas priklausomai nuo to, kokią kreditavimo politiką taiko įmonė.

Visgi siekiant efektyvaus įmonės valdymo ir norimų rezultatų vien tik tinkamų finansinių sprendimų įmonėje nepakanka. Finansų valdymo sprendimai yra glaudžiai susieti su įmonėje esančia organizacine kultūra. Todėl, jei įmonė ilgainiui nepasiekia gerų rezultatų reikėtų pagalvoti ir apie bendrą vadovavimo strategijos pakeitimą, koreguojant įmonės vidinę organizacinę kultūrą.

Kitas sprendimas galintis pagerinti įmonės rezultatus – tai esamų darbuotojų didesnė kontrolė ir tikrinimas, gal įmonės darbuotojų dažnai daromos klaidos įmonei per daug kaštuoja ir tai trukdo norimiems rezultatams pasiekti. Todėl dažnai klystančius darbuotojus galime įspėti už daromas klaidas ir situacijai nepasikeitus atleisti arba pasiūlyti darbo įgūdžius gerinančius mokymus.

Taip pat labai svarbu atkreipti dėmesį į esančią įmonėje darbuotojų motyvavimo sistemą. Tik nuo sukurtos įmonės darbuotojų motyvavimo sistemos priklauso ir esantis darbuotojų darbo našumas ir norimų rezultatų pasiekimas.

Kitas svarbus veiksnys įmonės veikloje – tai išorinė aplinka veikianti įmonę. Esanti šalies ekonominė situacija turi įtakos įmonės gaminamų produktų bendrai pasiūlai bei paklausai. Taip pat esanti ekonominė situacija koreguoja įmonės galimybę atrasti išorinius finansavimo šaltinius su teikiamomis priimtinomis palūkanomis. Besikeičianti teisinė bazė koreguoja įmonės skolas valstybei, o esantis nedarbo lygis turi įtakos darbo užmokesčio korekcijai ir darbuotojų konkurencingumui.

Atsižvelgus į įmonę sąlygojančius išorės ir vidaus veiksnius ir patenkinus konkrečius apyvartinio kapitalo valdymo pasiūlymus įmonės situacija ilgainiui turėtų pasikeisti ir iš vykdomos veiklos turėtų sulaukti pelno.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Įmonės veiklos tęstinumui turi įtakos jos finansinė būklė. Siekiant tinkamai atskleisti ir įvertinti įmonės finansinę būklę apibrėžiama grynojo apyvartinio kapitalo koncepcija ir atliekama įmonės analizė.

Atlikta teorinės darbo dalies literatūros šaltinių analizė, leidžia daryti tokias išvadas:

- Grynasis įmonės apyvartinis kapitalas yra apibrėžiamas kaip skirtumas tarp įmonės trumpalaikio turto ir turimų trumpalaikių įsipareigojimų. Tai tokia išteklių kategorija, kuri apima įmonės turimus pinigus, atsargas ir gautinas sumas, atėmus įmonės trumpalaikes skolas.

- Grynasis apyvartinis kapitalas yra siejamas su trumpalaikio turto finansavimu ir jo finansavimo šaltiniais. Grynasis apyvartinis kapitalas parodo, kokia trumpalaikio turto suma finansuojama ilgalaikiais finansavimo šaltiniais.

- Efektyvus grynojo apyvartinio kapitalo valdymas priklauso nuo planavimo ir kontroliavimo trumpalaikį turtą ir trumpalaikius įsipareigojimus. Priklausomai nuo to, kaip apyvartinis kapitalas yra valdomas, pasirenkamos trumpalaikio turto finansavimo, bei klientų kreditavimo politikos.

- Tiksliai apibrėžiant problemas, kurios vyrauja valdant apyvartinį kapitalą turi būti įsigilinta į apyvartinio kapitalo sudedamąsias dalis ir sąryšį tarp jų. Nors apyvartinio kapitalo struktūra kiekvienoje įmonėje yra skirtinga, nepriklausomai nuo to, įmonėje turi būti tinkamai paskirstytos ir valdomos turimos ir būsimos atsargos, esamos ir gautinos pinigų sumos, racionaliai paskirstyti gryniesi pinigai, esami ir būsiami įsipareigojimai.

- Įmonei reikalinga išsami išorės ir vidinių aplinkos veiksnių analizė, siekiant išlikti konkurencinga įmone rinkoje. Įmonės veiklai daro įtaką pasauliniai įvykiai, todėl įmonė privalo daugiau dėmesio skirti rinkos pokyčiams, juos operatyviai analizuoti ir vertinti, o tinkamas vidinis įmonės kontroliavimas ir valdymas turi tiesioginį ryšį su gerais įmonės rezultatais.

Išanalizavus įmonės grynąjį apyvartinį kapitalą galime daryti tokias išvadas:

- Žemas trumpalaikio turto apyvartumas parodo mažai likvidų įmonės trumpalaikį turtą ir neefektyvų trumpalaikio turto naudojimą. Problemos susijusios su prastu įmonės vidinės veiklos organizavimu mažina gaminamų produktų pardavimus ir taip neleidžia didėti trumpalaikio turto apyvartumui.

- Apskaičiavus apyvartinio kapitalo manevringumo koeficientą paaiškėjo, kad įmonės didžiąją trumpalaikio turto dalį sudaro atsargos, o tai tampa pagrindine įmonės veiklos nesivystymo problema – pernelyg didelis laikomas atsargų kiekis. Jų menkas mobilumas neleidžia įmonei uždirbti pajamų ir lėtina apyvartą.

– Debitoriniai įsiskolinimai įmonėje UAB „XXX“ yra mažiai likvidūs ir jų apyvarta vyksta rečiau nei statistinių šakos įmonių. Tai labai stipriai susiję su vadovavimu ir esama įmonės klientų kreditavimo politika viduje. Norėdama sumažinti debitorinius įsiskolinimus įmonė privalo keisti klientų kreditavimo politiką ir tokiu būdu apriboti klientams galimybę naudotis įmonės kapitalu.

– Pernelyg lėtas pinigų apyvartumas yra visiškai netoleruojamas. Remiantis pinigų apyvartos ciklo rodikliu galima spręsti, kad įmonės UAB „XXX“ vykdoma veikla yra mažai efektyvi. Žemas pinigų apyvartumo rodiklis byloja apie esančias rimtas problemas su kitų trumpalaikio turto rūšių likvidumu. Įmonei turint pernelyg daug nelikvidžių atsargų ir mažai likvidžių pirkėjų įsipareigojimų pinigų apyvartos ciklas ženkliai sulėtėja. Tačiau sutrumpinus nors vieną trumpalaikio turto apyvartą poreikis grynųjų pinigų įmonei taptų daug didesnis.

– Iš skolų tiekėjams apyvartumo rodiklių galime nuspręsti, kad šiuo metu įmonėje UAB „XXX“ yra taikoma agresyvioji turto finansavimo politika. Tačiau esant pernelyg dideliame piktnaudžiavimui agresyviaja kreditavimo politika iškyla rizika įmonės veikos tęstinumui, atsirandančiai bankroto tikimybei stipriai praradus mokumą.

– Apyvartinio kapitalo poreikis tiesiogiai veikia įmonės galutinius veiklos rezultatus. Didesnis apyvartinio kapitalo poreikis didina įmonės uždirbamas pajamas per ataskaitinį laikotarpį. Šiuo atveju apskaičiuotą apyvartinio kapitalo poreikį galime sugretinti su įmonei trūkstama nuosavo kapitalo dalimi, be kurios iškyla rizika tolesnei įmonės veiklos plėtrai.

Įmonės efektyviam apyvartinio kapitalo valdymui pateikiami pasiūlymai:

– Privalu keisti pirkėjų kreditavimo politiką įmonėje segmentuojant klientus. Pirkėjams suteikiamas ilgesnis atsiskaitymo laikotarpis yra taip pat aktualus kaip ir kiekvienai įmonei, nes tai dar vienas trumpalaikis veiklos finansavimo šaltinis. Tačiau norint įmonei sumažinti nelikvidžių pirkėjų įsiskolinimus, turi būti atsižvelgta į esamų pirkėjų kreditingumą segmentuojant juos į žemo ir aukšto kreditingumo grupes. Plečiantis gamybai ar esant susikaupusiems nelikvidiems pirkėjų įsiskolinimams žemo kreditingumo klientams parduoti produktų neapsimoka.

– Apyvartinio kapitalo valdymas yra tiesiogiai susijęs su įmonės trumpalaikiais įsipareigojimais, todėl norint sumažinti trumpalaikius įsipareigojimus įmonė turi kuo daugiau savo veiklą finansuoti vidiniais finansavimo šaltiniais, šiuo atveju iš uždirbamo pelno.

– Efektyvus apyvartinio kapitalo didinimas atnešantis įmonei naudos tiesiogiai yra susijęs su trumpalaikių skolų mažinimu. Trumpalaikės skolos gali būti mažinamos savininkams įnešus grynųjų pinigų - padidinus įstatinį kapitalą arba tiesiogiai dengiant nuostolį.

– Apyvartinio kapitalo efektyvesnis valdymas siekiant sumažinti trumpalaikius įsipareigojimus gali būti pasiekiamas dengiant trumpalaikius įsipareigojimus įmonės gaminamais produktais. Susitarus su įmonės tiekėju, kuriam įmonė skolinga, įkainojus siūlomus produktus ir

įvertinus kokia trumpalaikių skolų dalis gali būti dengiama produktais, reikia atlikti mainus ir sumažinti turimą įmonės skolą.

– Efektyviai valdant apyvartinį kapitalą trumpalaikių skolų mažinimas gali būti siejamas su esamu įmonės įstatinio kapitalo mažinimu. Trumpalaikės įmonės skolos gali būti mažinamos dengiant dalį turimų įsiskolinimų už pasiūlytą atitinkamą įmonės akcijų paketą.

LITERATŪRA

1. Aleknevičienė V. Įmonės finansų valdymas: vadovėlis. – Kaunas: Spalvų kraitė, 2009. ISBN 978-9955-921-04-2
2. Anciūtė A., Misiūnas A. Lietuvos pramonės finansiniai rodikliai ir efektyvumas // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos* / Vilniaus universitetas. – Vilnius, 2006, Nr. 2, ISSN 1648-9098. Prieiga per Internetą: [http://www.smf.su.lt/documents/konferencijos/Galvanauskas/2006/Leidiny%202\(7\)/Anciute_Misiunas.pdf](http://www.smf.su.lt/documents/konferencijos/Galvanauskas/2006/Leidiny%202(7)/Anciute_Misiunas.pdf) [žiūrėta 2011 10 05]
3. Bagdžiūnienė V. Finansinių ataskaitų analizė: esmė ir verslo situacija (antroji pataisyta ir papildyta laida). – Conto Litera, 2008. ISBN 978-9986-836-29-2
4. Berman K., Knight J., Case J. Finansinė išmintis: knyga vadovams apie tai, ką iš tikrųjų reiškia skaičiai. – Verslo žinios, 2007. ISBN 9955-460-39-3
5. Bertel S. et al. Optimal cash flow and operational planning in a company supply chain // *International Journal of Computer Integrated Manufacturing* / Blaise Pascal University. – Paris, 2008, vol. 21, No. 04, p. 440 – 454. Prieiga per Internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&hid=108&sid=c55d31cd-f79c-4ee2-973b-c8525ec0971b%40sessionmgr112> [žiūrėta 2011 04 29]
6. Bivainis J., Garškaitė K. Įmonių bankroto grėsmės ir diagnostikos sistema // *Verslas: teorija ir praktika* / Vilniaus Gedimino technikos universitetas. – Vilnius, 2010, Nr. 11, ISSN 1648-0627. Prieiga per Internetą: http://www.coactivity.vgtu.lt/upload/verslo_zurn/btp_vol11_no3_204-212_bivainis.pdf [žiūrėta 2011 10 03]
7. Chiou J., Cheng L. The Determinants of Working Capital Management // *The Journal of American Academy of Business* / National Cheng Kung University, China Development Financial Holding Corporation. – Taiwan, 2006, vol. 10, No. 01 (10), p. 149 – 155. Prieiga per Internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=7a831f76-12fa-4d56-852171db1425f8ff%40sessionmgr111&vid=9&hid=108> [žiūrėta 2011 04 15]
8. Chowdhury A., Chowdhury S. P. Impact of capital structure on firm's value: Evidence from Bangladesh // *Peer-reviewed and Open access journal* / BRAC University, BRAC Business School. – Dhaka, 2010, vol. 3, No. 3, p. 111 – 122. Prieiga per Internetą: http://pieb.cz/docs/BEH/Volume3/10_V3_BEH_BANGLADESH_AnupChowhury_et_al_d_ac.pdf [žiūrėta 2011 04 28]
9. Dorsman A., Controlling working capital in multinational enterprises // *Journal of Corporate Treasury Management* / Nyenrode Business University. – Amsterdam, 2008, vol. 2, No. 2, p. 152 – 159. Prieiga per Internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=7a831f76-12fa-4d56-8521-71db1425f8ff%40sessionmgr111&vid=9&hid=108> [žiūrėta 2011 04 20]
10. Gineitienė Z. ir kt. Verslas. Vilnius: Rosma, 2003. – 18 p. – ISBN 9987-15-149-6.

11. Hohmann E., Kotzab H. A Supply Chain-Oriented Approach of Working Capital Management // Journal of Business Logistics / University of St. Gallen. – Switzerland, 2010, vol. 31, No. 2, p. 305 – 332. Prieiga per Internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&hid=108&sid=c55d31cd-f79c-4ee2-973b-c8525ec0971b%40sessionmgr112> [žiūrėta 2011 04 30]
12. Joyce W. ir kt. Kas (iš tikrųjų) veiksminga versle. – Kaunas: Leidykla „Smaltijos“, 2004. – ISBN 9955-551-41-0.
13. Keršienė R. Konkurencingumo išsaugojimo veiksniai globalizacijos sąlygomis // Ekonomika ir vadyba / Kauno technologijos universitetas. – Kaunas, 2009, Nr. 14, ISSN 1822-6515. Prieiga per Internetą: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/ekovad/14/1822-6515-2009-819.pdf> [žiūrėta 2011 04 29]
14. Klebanskaja N., Šadauskaitė G. Įmonių reputacijos vertinimo problemos ir galimybės // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai / Vytauto Didžiojo Universitetas. – Kaunas, 2009, p. 69 – 83, ISSN 1392-1142. Prieiga per Internetą: <http://www.minfolit.lt/arch/19501/19811.pdf> [žiūrėta 2011 03 26]
15. Mackevičius J. Finansinių ataskaitų auditas ir analizė. Procedūros metodikos ir vertinimas. – Vilnius: Leidykla “TEV”, 2009. – 330 p. – ISBN 978-9955-879-49-7.
16. Mackevičius J. Finansinių ataskaitų auditas ir analizė. Procedūros metodikos ir vertinimas. – Vilnius: Leidykla “TEV”, 2009. – 330 p. – ISBN 978-9955-879-49-7.
17. Mackevičius J. Finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir grupavimas // Ekonomika / Vilniaus universitetas. – Vilnius, 2006, Nr. 75, ISSN 1392-1258. Prieiga per Internetą: http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Ekonomika/75/Jonas_Mackevicius.pdf [žiūrėta 2011 10 03]
18. Mackevičius J. Įmonių veiklos analizė. Informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas. – Vilnius: Leidykla “TEV”, 2007. – 326 p. – ISBN 978-9955-680-73-4.
19. Mackevičius J., Valkauskas R. Integruota įmonės finansinės būklės ir veiklos rezultatų analizės metodika // Verslas: teorija ir praktika / Vilniaus universitetas. – Vilnius, 2010, nr. 11, p. 213 – 221. Prieiga per Internetą: [http://www.vlvk.lt/private/Vadybos%20turiniai/Vadyba_3\(16\).pdf#page=41](http://www.vlvk.lt/private/Vadybos%20turiniai/Vadyba_3(16).pdf#page=41) [žiūrėta 2011 03 18]
20. Martinkus B., Žilinskas V. J. Ekonomikos pagrindai. – Kaunas: Technologija, 2008. ISBN 978-9955-25-546-8
21. Maszek W., Polewski M. Certain aspects of working capital in a construction company // Technological and Economic Development of Economy / Poznan University of Technology, Institute structural Engineering, Division of Construction Engineering Managment. – Poznan, 2006, vol XII, No. 03, p. 222 – 226, ISSN 1392-8619. Prieiga per Internetą: https://info.vgtu.lt/upload/ukis_zurn/ukis%202006%20nr3%20222-226%20s.pdf [žiūrėta 2011 04 14]

22. Mathur S. B. Working Capital Management and Control: Principles and Practice // Published for New Age International Publishers Ltd., 2004, p. 16. ISBN 81-224-1388-9. Prieiga per Internetą: http://books.google.com/books?id=QWQUaICo7oIC&printsec=frontcover&dq=working+capital+management&hl=lt&ei=MRjSTc-2N9Cf-wbsm-i0Cg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=2&ved=0CDsQ6AEwAQ#v=onepage&q&f=false [žiūrėta 2011 04 18]
23. Mathuva D. M. The influence of working capital management components on corporate profitability: A survey On Kenyan Listed Firms // Research Journal of Business Management / Strathmore University, Faculty of Commerce. – Nairobi 2010, ISSN 1819-1932. Prieiga per Internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=13&hid=108&sid=7a831f76-12fa-4d56-8521-71db1425f8ff%40sessionmgr111> [žiūrėta 2011 04 26].
24. Matthew D. H., et al. Net Operating Working Capital Behavior: A First Look // Financial Management, 2010, p. 783 -805. Prieiga per Internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&hid=108&sid=7a831f76-12fa-4d56-8521-71db1425f8ff%40sessionmgr111> [žiūrėta 2011 04 26].
25. McAfee W. H. Producing a Healthy Cash Flow Your Business // Business & Economic Review. April-June, 2009, p. 24 – 27. Prieiga per Internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&hid=111&sid=b998a1cc-4ba7-49e9-be19-329ee0a242e0%40sessionmgr113>, [žiūrėta 2010 12 04].
26. Michalski G. Trade Credit Decision Making Based On Portfolio Management Approach // Ekonomika, 2008. ISSN 1392–1258. Prieiga per Internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Ekonomika/80/40-50.pdf> [žiūrėta 2010 12 02].
27. Padachi K. et al. An Analysis of Working Capital Structure and Financing Pattern of Mauritian Small Manufacturing Firms // The Icfai University Press 2008. Prieiga per Internetą: [http://web.ebscohost.com/ehost/results?vid=11&hid=111&sid=b998a1cc-4ba7-49e9be19329ee0a242e0%40sessionmgr113&bquery=\(%22An%22+Analysis+of+Working+Capital+Structure+AND+Financing+Pattern+of+Mauritian+Small+Manufacturing+Firms\)&bdata=JmRiPWJ0aCZ0eXBIPTEmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#1](http://web.ebscohost.com/ehost/results?vid=11&hid=111&sid=b998a1cc-4ba7-49e9be19329ee0a242e0%40sessionmgr113&bquery=(%22An%22+Analysis+of+Working+Capital+Structure+AND+Financing+Pattern+of+Mauritian+Small+Manufacturing+Firms)&bdata=JmRiPWJ0aCZ0eXBIPTEmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#1) [žiūrėta 2010 12 02].
28. Pilgrim G. Change in Working Capital // Business & Finance / Buzzle.com. – 2010, Nr. 11. Prieiga per Internetą: <http://www.buzzle.com/articles/change-in-working-capital.html> [žiūrėta 2011 04 05]
29. Russell P. The Cash Flow Implications of Managing Working Capital and Capital Investment // Journal of Business & Economic Studies / Lynn University. – Boisjoly, 2009, vol. 15, No. 1, p. 98 – 110. Prieiga per Internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=7a831f76-12fa-4d56-8521-71db1425f8ff%40sessionmgr111&vid=20&hid=108> [žiūrėta 2011 04 29]
30. Scri Group. Ūkio subjekto finansinės būklės analizė, 2010. Prieiga per Internetą: <http://www.scriube.com/limba/lituaniana/KIO-SUBJEKTO-FINANSINS-BKLS->

AN2411216223.php>, [žiūrėta 2010 12 05].

31. Šalčius A. Organizacijos valdymo pagrindai. Paskaitų konspektas. I dalis. Kaunas: Naujasis lankas, 1998. – 20 p. – ISBN 9986- 13-586-9.
32. Valentinavičius S. Investicijų valdymas: monografija. – Vilnius: VŠĮ Vilniaus universiteto leidykla, 2010. – 194 p. – ISBN 978-9955-33-578-8.
33. Žaptorius J. Įmonės vertė: vertinimo koncepcija ir finansavimo politikos įtaka // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos / Vilniaus Gedimino technikos universitetas. – Vilnius, 2006, Nr. 1, ISSN 1648-9098. Prieiga per Internetą: [http://smf.su.lt/documents/konferencijos/Galvanauskas/2006/Leidiny%201\(6\)/Zaptorius.pdf](http://smf.su.lt/documents/konferencijos/Galvanauskas/2006/Leidiny%201(6)/Zaptorius.pdf) [žiūrėta 2011 10 05]
34. Župerka A. Smulkių ir vidutinių Lietuvos verslo organizacijų verslumą sąlygojančių aplinkos veiksnių analizė // Vadyba / Klaipėdos universitetas. – Klaipėda, 2009, Nr. 2, p. 27, ISSN 1648-7974 Prieiga per Internetą: [http://www.vlvk.lt/private/Vadybos%20turiniai/Vadyba_2\(14\).pdf#page=27](http://www.vlvk.lt/private/Vadybos%20turiniai/Vadyba_2(14).pdf#page=27) [žiūrėta 2011 04 30]

Slabytė D. Įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo analizė ir valdymas / Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. G. Černius. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Finansų ir mokesčių katedra, 2011 – 61 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe atlikta įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo analizė. Pirmoje darbo dalyje teoriniu aspektu apžvelgta įmonės apyvartinio kapitalo koncepcija ir struktūra. Antroje darbo dalyje pateikta tyrimo metodologija, pasirinkti apyvartinį kapitalą analizuojantys finansiniai rodikliai ir analizuojamas ryšys tarp jų. Trečioje darbo dalyje atliekama įmonės UAB „XXX“ analizė ir pateikiama apyvartinio kapitalo poreikio prognozė.

Pagrindiniai žodžiai: grynasis apyvartinis kapitalas, trumpalaikio turto apyvartumas, atsargų apyvartumas, pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas, skolos tiekėjams apyvartumas, apyvartinio kapitalo poreikis.

Slabytė D. Analysis and management of working capital in the company “XXX“ Ltd. / Master’s thesis in financial management. Supervisor doc. dr. G. Černius. – Vilnius: Faculty of Finance and Tax, Mykolas Romeris University, 2011 – 61 p.

ANNOTATION

In the master’s thesis is conducting an analysis of working capital in a company “XXX“ Ltd. In the first part of the master’s thesis is reviewing the theoretical aspects of a company’s working capital concept and structure. In the second part are introducing the methodology of the research and selected financial ratios being used for working capital analysis and researching the relationship between these financial ratios.

Key words: net working capital, current assets turnover, inventory turnover, customer’s debt turnover, debt for suppliers turnover, working capital requirement.

Slabytė D. Įmonės UAB „XXX“ apyvartinio kapitalo analizė ir valdymas / Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. G. Černius. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Finansų ir mokesčių katedra, 2011 – 61 p.

SANTRAUKA

Darbo tema yra aktuali tuo, kad vis daugiau įmonių šiai dienai įsitraukia į konkurencingą ekonominę erdvę kaip lygiaverčiai partneriai. Norint įmonei įsitvirtinti rinkoje ir išlikti konkurencingai neužtenka siūlomų inovatyvių sprendimų ar kokybiškos produkcijos, labai svarbu, kad įmonėje veikianti vidinė sistema užtikrintų veiklos tęstinumą. Esamos situacijos pažinimas ir būsimos situacijos prognozavimas gali padėti įmonės veiklai vystytis. Norint užsitikrinti stabilumą neišvengiamai reikalinga įmonės finansinės būklės analizė.

Tiriamąjį darbo objektas yra įmonės UAB „XXX“ grynas apyvartinis kapitalas. Rašant tiriamąjį darbą buvo išsikeltas tyrimo tikslas - atskleisti įmonės UAB „XXX“ grynojo apyvartinio kapitalo valdymo vyraujančias problemas. Darbo tikslui pasiekti buvo suformuluoti uždaviniai: išnagrinėti įmonės apyvartinio kapitalo sudedamųjų dalių struktūrą ir jų sąryšį, išsiaiškinti priežastis lemiančias apyvartinio kapitalo dydį, atskleisti išorinių ir vidinių veiksnių įtaką apyvartiniam kapitalui bei įvertinti esamą įmonės būklę ir pasiūlyti optimalų grynojo apyvartinio kapitalo paskirstymo ir naudojimo planą. Darbo tikslui pasiekti darbe naudojami pasirinkti tyrimo metodai – tai mokslinės literatūros analizė, įmonės finansinių ataskaitų analizė bei statistinių duomenų analizė. Prieš pradėdant analizuoti įmonę UAB „XXX“ buvo suformuluota hipotezė - nelikvidaus trumpalaikio turto turėjimas įmonėje UAB „XXX“ mažina apyvartinio kapitalo poreikį.

Atlikus įmonės UAB „XXX“ analizę išsikelta hipotezė yra atmetama. Kuo daugiau įmonė turi nelikvidaus trumpalaikio turto, tuo įmonės apyvartinio kapitalo poreikis yra didesnis. Iš esamų analizės duomenų padarytos išvados. Efektyvus grynojo apyvartinio kapitalo valdymas priklauso nuo planavimo ir kontroliavimo trumpalaikį turtą ir trumpalaikius įsipareigojimus. Prognozuojamas apyvartinio kapitalo poreikis priklauso ne tik nuo įmonės gamybos ciklo trukmės ir trumpalaikio turto apyvartumo, bet ir nuo įmonės darbo organizavimo bei vidinės sistemos ypatumų.

SUMMARY

Slabytė D. Analysis and management of working capital in the company “XXX“ Ltd. / Master’s thesis in financial management. Supervisor doc. dr. G. Černius. – Vilnius: Faculty of Finance and Tax, Mykolas Romeris University, 2011 – 61 p.

The topic of the work is relevant due to the fact that nowadays more and more companies become involved in a competitive economic space as equal partners. Thus it is not enough to have the innovative solutions and quality products if a company wants to establish a foothold in a market and remain competitive. Therefore, it is essential that the operating internal system of the company be able to ensure business continuity. Knowledge of the current situation and prognosis of the future situation can help company to develop its activity. In order to ensure the stability in the company it is necessary to do an analysis of the company’s financial condition.

The object of the research work is the net working capital of company “XXX“ Ltd. In order to achieve an objective, the following tasks have been formulated: to examine the structure of company’s working capital components and their relationship, find out the reasons determining the amount of working capital, reveal the influence of internal and external factors on the working capital, evaluate the company’s current situation and propose the optimal plan of allocation and operation of net working capital. Methods used to achieve the goal of the research: science literature analysis, analysis of company’s financial statement and statistical data analysis. Prior to analyzing the company “XXX“ Ltd., the hypothesis was formulated – the more non-liquid current assets company “XXX“ Ltd. has, the less need for working capital is.

The analysis of company “XXX“ Ltd. showed that the given hypothesis must be rejected. It emerged that the more non-liquid current assets company had, the bigger need for working capital was. There were made conclusions according to existing data. Effective net working capital management depends on the planning and monitoring of current assets and current liabilities. Projected working capital requirement depends not only on the company’s production cycle and current assets turnover, but also on the organization of company’s work and its internal features of the system.

PRIEDAI

1 Priedas

BALANSAS

UAB "XXX"

2008 - 2010 m.

(ataskaitinis laikotarpis)

LITAI

(ataskaitos tikslumo lygis ir valiuta)

TURTAS		Pastabos Nr.	2008m. finansiniai metai	2009m. finansiniai metai	2010m. finansiniai metai
A.	ILGALAIKIS TURTAS		7.146	16.732	19.085
I.	NEMATERIALUSIS TURTAS				
II.	MATERIALUSIS TURTAS		7.146	16.732	19.085
III.	FINANSINIS TURTAS				
IV.	KITAS ILGALAIKIS TURTAS				
B.	TRUMPALAIKIS TURTAS		88.148	80.492	118.182
I.	ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS		56.213	45.627	68.083
II.	PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS		9.626	30.337	41.600
III.	KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS				
IV.	PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI		22.309	4.528	8.499
	TURTO IŠ VISO:		95.294	97.223	137.267
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI		Pastabos Nr.	2009m. finansiniai	2010m. finansiniai	2011m. finansiniai
C.	NUOSAVAS KAPITALAS		(14.407)	(24.445)	(6.108)
I.	KAPITALAS		10.000	50.000	50.000
II.	PERKAINOJIMO REZERVAS (REZULTATAI)				
III.	REZERVAI				
IV.	NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)		(24.407)	(74.445)	(56.108)
D.	DOTACIJOS, SUBSIDIJOS				
E.	MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI		109.701	121.668	143.375
I.	PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI		50.000	52.000	54.000
II.	PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR		59.701	69.668	89.375
	NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO:		95.294	97.223	137.267

2 Priedas

PELNO (NUOSTOLIŲ) ATASKAITA

UAB "XXX"

2008 - 2010 m. (ataskaitinis laikotarpis)		LITAI (ataskaitos tikslumo lygis ir valiuta)			
Eil.nr.	STRAIPSNIAI	Pastabos Nr.	2008m. finansiniai metai	2009m. finansiniai metai	2010m. finansiniai metai
I.	PARDAVIMO PAJAMOS		33.474	119.794	158.261
II.	PARDAVIMO SAVIKAINA		24.011	62.485	50.827
III.	BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)		9.463	57.310	107.434
IV.	VEIKLOS SAŃAUDOS		33.726	106.464	88.993
V.	TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)		(24.263)	(49.154)	18.441
VI.	KITA VEIKLA			1.700	
VII.	FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA		(144)	(2.584)	(104)
VIII.	ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)		(24.407)	(50.038)	18.337
IX.	PAGAUTĖ				
X.	NETEKIMAI				
XI.	PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ		(24.407)	(50.038)	18.337
XII.	PELNO MOKESTIS				
XIII.	GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)		(24.407)	(50.038)	18.337